

GRADISOV VESTNIK

GLASILO KOLEKTIVA PODJETJA »GRADIS«

Gradis med največjimi

Med dvesto največjimi gospodarskimi organizacijami v Jugoslaviji je Gradis na 92. mestu — Leta 1970 smo bili na 64. mestu — Drugod je hitrejši proces integracije podjetij

Revija EKONOMSKA POLITIKA je tudi letos objavila seznam 200 največjih delovnih organizacij SFRJ s področja industrije, rudarstva, kmetijstva in gradbeništva ter s področja denarnega in blagovnega prometa. Za gradbena podjetja smo napravili izveček, prikazan v razpredelnici.

Za Gradis ugotavljamo, da se po miki po lestvici največjih podjetij navzdol (vsako leto za 14 mest). Dva pomembnejša razloga lahko navedemo za takšno gibanje. Gradis se v zadnjih treh letih po priključitvi Tehnogradenj relativno ni večal. Se pomembnejši razlog pa je v integracijah drugih podjetij v vse večje in večje delovne skupnosti.

Leta 1971 je bila na prvem mestu INA iz Zagreba s 7,06 mia din celotnega dohodka in s 16.750 zaposle-

nimi delavci. To podjetje je imelo že leta 1972 že 8.63 mia din celotnega dohodka in 17.200 zaposlenih delavcev (pa je vendar nazadovalo ter pristalo na 3. mestu). Na prvem mestu je največje jugoslovansko podjetje JUGOMENTAL kombinat iz Beograda z 9.58 mia din celotnega dohodka in le s 7.224 zaposlenimi delavci, ker vključuje tudi trgovino z velikim prometom.

Po številu zaposlenih pa je največje jugoslovansko podjetje ZTP iz Beograda z 49.700 delavci. Nato sledijo podjetja SIPAD Sarajevo 34.400 delavci, ZTP Zagreb 32.900 delavci, Crvena zastava Kragujevac 24.600 delavci, Železarna Zenica 24.900, EI Niš z 20.400 delavci itd. Največje slovensko podjetje po številu zaposlenih je ZTP Ljubljana, ki ima 19.000 delavcev.

Od proizvodnih podjetij je največje slovensko ISKRA Kranj, ki ima 4.39 mia din celotnega dohodka in 18.000 delavcev. V SFRJ zaseda 9. mesto. Slovenska proizvodna podjetja so nato razvrščena po celotnem dohodku, doseženem v letu 1972, in sicer: Slovenske železarnice (18. mesto), Gorenje Velenje (20), ZP Elektro gospodarstvo Slovenije Maribor (29), TAM Maribor (34), Združeno podjetje za distribucijo električne energije (44), IMV Novo mesto (63), Hme-zad Zalec (70), Tomos Koper (87), Sava Kranj (91) in GIP GRADIS (92). Med slovenskimi proizvodnimi podjetji smo torej na 11. mestu (pred leti pa smo bili na 7. mestu).

Po celotnem dohodku je še nekaj slovenskih podjetij, zunaj proizvodne dejavnosti kot je Gradis in sicer: ZTP Ljubljana, Metalka, Slovenija-les, Emona in še 11 trgovskih podjetij. Po številu zaposlenih pa sta od vseh podjetij večja od Gradisa le ZTP Ljubljana in Emona.

GRADIS NA DRUGEM MESTU

Poglejmo še malo razpredelnico, kje stojijo gradbena podjetja. Iz raz-

predelnice vidimo, da ima večina podjetij v celotnem dohodku tudi interno realizacijo, zato je prva številka večja kot druga. Samo za Gradis in Hidro elektro imajo obe številki enaki, kar pomeni, da tu ni (nadaljevanje na 2. str.)

V vsako TOZD delavsko kontrolo

Ce naj delavci v resnici samoupravljajo, se pravi uravnava vse gospodarsko in družbeno dogajanje v organizaciji združenega dela, potem morajo vse to tudi poznati in natanko vedeti, kaj se dogaja — to je tudi namen delavske kontrole

Na nedavni seji sindikalnega odbora GIP GRADIS so razpravljali o ustanovitvi delavske kontrole. Uvodne besede k tej točki dnevnega reda je podal Vinko Kolet, dipl. oec. Iz njegovega referata in razprave objavljamo nekaj bistvenih značilnosti, ki so se pojavile ob ustanavljanju delavske kontrole.

Višja stopnja delavskega samoupravljanja

Samoupravna delavska kontrola bi pomenila višjo stopnjo v razvoju delavskega samoupravljanja. Pri uvajanju samoupravne delavske kontrole ne gre samo za odpravljanje ekscesov, kot so podkupnina, korupcije, kraje in druge oblike nezakonitega prilaščanja družbenih sredstev. Interes združenih in organiziranih delavcev je veliko širši in usmerjen v celoto družbeno-ekonomskih in družbeno-političnih odnosov. Ravno temu interesu bi moralj ustrezati vsebina in nosilci delavske kontrole. Tako opredeljena delavska kontrola je neizogibna sestavina vsakega delovnega procesa, če hočemo uspešno in ekonomično delati. Uvajanje delavske kontrole je tudi najbolj tesno povezano z oblikovanjem TOZD. Delavci, združeni v TOZD, namreč neposredno odločajo o pogojih proizvodnje in rezultatih svojega življenja in minulega dela. Zaradi tega tudi kontrolirajo celotno upravljanje in poslovanje z namenom, da bi zago-

tovali uresničevanje sprejetih samoupravnih odločitev, normativnih aktov, samoupravnih sporazumov, družbenih dogovorov in drugih predpisov ter da bi preprečili njihovo izigravanje.

Razbiti mit o poslovnih tajnah

V zvezi s tem je zlasti pomembno, da se zagotovi objektivno in sprotno obveščanje vseh delavcev, kar je sploh pogoj za učinkovitost kakršnekoli kontrole. Med drugim je čedalje ostrejša zahteva, da je treba v podjetjih razbiti mit o nekakšnih »poslovnih tajnah«, ki v resnici to niso. Zato bodo morali organi delavske kontrole še posebej skrbeti, da bodo dobili podatke in ustrezne informacije za svoje delo in za obveščanje delavcev predvsem iz dveh virov:

— izvirni podatki v sami TOZD, katerih vsebino, obseg in obliko bodo morali ob eventuelni zunanji pomoči določiti delavci sami oziroma v samoupravnih organih; zbiranje podatkov je lahko stalno, periodično ali občasno;

— podatki, ki jih zbirajo strokovne službe in organi družbene kontrole zunaj TOZD; posredovanje podatkov je lahko periodično ali občasno na zahtevo TOZD oziroma po oceni službe ali organa.

Vsebinsko delavske kontrole je sicer za sedaj, ko manjkajo ustrezne izkušnje, težko natančno in popolno opredeliti. Kot ugotavljajo na primer v komisiji CK ZKS za samoupravljanje v združenem delu, bi lahko kontrolo delili v tri temeljna vsebinska področja:

— nastajanje in oblikovanje samoupravnih normativnih aktov, sporazumov, odločitev, predlogov, itd.

— skladnost predlaganih odločitev z že sprejetimi normativnimi akti v TOZD, širših oblikah povezovanja TOZD ali zunaj njih (samoupravni sporazumi, družbeni dogovori, zakoni, ustava) in skladnost odločitev z interesi delavcev kot proizvajalcev in kot občanov. Tu je še posebej pomembno odločanje o pogojih proizvodnje in o delitvi rezultatov dela (za vse vrste potrošnje);

— izvrševanje odločitev oziroma uresničevanje družbenih in ekonomskih ciljev ter vseh delovnih (poslovnih) procesov (raziskovanje, programiranje in organizacija delovnih procesov v TOZD, preskrba, potek in upravljanje proizvodnega procesa, menjalni proces in družbeno vrednotenje proizvodov in storitev, delitev dohodka, oziroma upravljanje družbenih sredstev v vseh oblikah ter materialno in družbeno vrednotenje dela).

Kje ustanavljati delavsko kontrolo?

Iz dosedanje razprave je moč ugotavljati, da je treba samoupravno delavsko kontrolo ustanavljati v temeljni organizaciji združenega dela, ker je ta temeljna celica, v kateri delavci urejajo medsebojne odnose in upravlajo s sredstvi družbene produkcije.

Ker smo v GIP GRADIS sestavljeno iz več TOZD, se postavlja vprašanje ustanavljanja posebnega organa delavske kontrole na ravni podjetja (kasneje verjetno tudi na ravni samoupravnih interesnih skupnosti, ko bomo dokončno ustanovili skupnosti TOZD v okviru podjetja).

Ta organ delavske kontrole bi moral biti izbran po načelu paritetnega zastopstva predstavnikov vseh TOZD, podobno, kot so izbrani drugi organi upravljanja za podjetje kot celoto.

Kandidatne liste naj pripravljajo OO sindikata TOZD

Koristno bi bilo, da bi osnovne sindikalne organizacije pripravljale kandidatne liste za člane delavske kontrole, ki jih končno potrdijo zbori delovnih ljudi. Pri tem bi morali (nadaljevanje na 2. str.)

Kaj vemo o ustavi

Obširne javne razprave o osnutkih zvezne in republiške ustave so bile po skoraj vseh delovnih skupnostih. Vse razprave so bile več ali manj dobro organizirane in obiskane. Po nekaterih delovnih skupnostih beležimo tudi 100% udeležbo, kar je za naše razmere vsaka-

Janez Zemljč — priprava na razpravo o osnutku ustave.

kor pohvale vredno. Organizatorji razprav so se na to dobro pripravili ter skušali v preprostih besedah (kolikor je bilo to mogoče) povedati delavcem celotno gradivo in bistvene značilnosti nove ustave. Delavci so v glavnem zanimali vprašanja okrog ekonomskih razmerij, delegatskega sistema, delitvi dohodka, delu TOZD in sploh izvajanju že podpisanega samoupravnega sporazuma o združitvi temeljnih organizacij v združenem delu GIP Gradis.

Delavci so mnogo spraševali, kaj je z minulim delom, češ, da je v ustavi premalo povedanega o minulnem delu. To velja predvsem za starejše delavce, ki ne morejo več dosežati takšnih učinkov kot mlajši, pa so zato prikrajšani pri osebnem dohodku, pozneje pa seveda tudi pri pokojninah. Delavci so razpravljali tudi o odnosih na relaciji delovna organizacija — krajevna skupnost — občinska skupščina. Govorili pa so tudi o izobraževanju in vzgoji novih kadrov. Poudarjen je bil tudi pomen delavske kontrole ter individualna in kolektivna odgovornost organov delavskega somoupravljanja. Nekateri so se dotaknili tudi vprašanja družbene vloge sindikatov, ki je v ustavi opredeljena v skladu z interesi delavcev.

V času, ko to pišemo, se razprave nadaljujejo. V bodoče pa bodo povezane z razpravo o statutih TOZD in osnutkom pravilnika o medsebojnih razmerjih.

Ena izmed novozgrajenih bencinskih črpalk, ki smo jo za Petrol zgradili v Ljubljani

Delegatski sistem

Delegatski sistem je novost v naši ustavni ureditvi. Misel sama pa ni nova, temveč se je porajala že ob samem pričetku uvajanja delavskega samoupravljanja. Skozi vso obdobje se je kot rdeča nit vlekla misel, kako najti obliko, ki bi vse bolj in bolj omogočila delavcem v združenem delu, da enakopravno in neposredno odločajo o pogojih in rezultatih svojega dela. Odgovor na to je naša ustavna ureditev našla v delegatskem sistemu.

Do sedaj smo poznali in volili le odbornike in poslance, ki so zastopali delavce in občane v občinski, republiški ali zvezni skupščini. Isto je v nekem smislu veljalo tudi za člane CDS. Po novem pa bodo klasičnega odbornika ali poslanca zamenjale delegacije delovnih ljudi, organiziranih v temeljnih samoupravnih skupnostih. Torej bodo interese delavskega razreda v skupščinskem sistemu zastopali njihovi delegati, ki bodo ostali na svojih delovnih mestih in se ne bodo spreminjali v nekatere profesionalne politične zastopnike.

Temelji za zgraditev delegatskega sistema so na eni strani delovne organizacije in na drugi strani samoupravne skupnosti (krajevna skupnost, interesne skupnosti itd.). Delavci se bodo torej vključevali v celotni proces na osnovi svojih pravic, pravih pristnih interesov in potreb, ki jih imajo kot delavci v družbenem delu in kot se jim oblikujejo v krajevni skupnosti, občini, republiki in federaciji. Tako se bo neposredno iz delovnega mesta podaljševala delavčeva dejavnost v politiko in s tem k sooblikovanju in sprejemanju vseh družbenih odločitev.

Delavci bodo delegacije volili neposredno s tajnim glasovanjem. Mandatna doba delegata bo trajala 4 leta. Osnutek nove ustave predvideva delegacijo kot organ delovne skupnosti, ki bo reševala tista vprašanja, ki so na dnevnem redu skupščin. Kajti problemi dela in družbenega položaja delavca, se ne rešujejo samo v delovni organizaciji temveč tudi v krajevni skupnosti, občini itd. Delegat bo torej posrednik, ki bo delovno organizacijo povezoval s skupščino, obenem pa bo upošteval mnenja in predloge delavcev, ki so ga volili. Delovne organizacije pa bodo prek svojih delegacij oziroma delegatov dajale pobudo za razpravo o določenih vprašanjih in predloge za njihovo rešitev. Zato je izredno pomembno, kateri bodo naši jutrišnji delegati. Ki bodo sestavljali delegacijo, kako bo delegacija delovala in kakšna bo njihova odgovornost.

Delegat naj bo torej čim bolj pristen in avtentičen zastopnik delovnih ljudi in njihovih interesov. Pri evidentiranju delegatov bomo morali zajeti čim širši krog, to je od neposrednih proizvajalcev do visoko izobraženih strokovnjakov. Od žensk do moških, od mladih do starejših. Zastopani bodo morali biti tudi delavci iz drugih republik. V delegaciji TOZD pa ne bodo smeli biti izvoljeni delovni ljudje, ki so zaposleni na vodilnih mestih.

Ker je predvidena tudi odgovornost delegacije do delovne organizacije, ki ga je izvolila, bomo morali v naših statutih točno navesti, v katerih vprašanjih se bo moral delegat predhodno posvetovati z delavci, oziroma organi upravljanja v TOZD. Nadalje, glede katerih vprašanjih bo lahko delegat sam prosto odločal in glede katerih pa se bo moral pred odločitvijo v skupščinskih organih predhodno posvetovati s kolektivom. Pri izvajanju odgovorne naloge pa delegat ne bo smel biti samo kot nekakšen poštar, ki bi ena ali druga stališča samo prenašal, temveč bo moral aktivno sodelovati pri razreševanju vseh vprašanj, pri tem pa bo moral zastopati tako interese svoje delovne organizacije (TOZD), kot tudi upoštevati skupne interese kot interese in potrebe drugih. Delati bo moral na tem, da se bodo delegacije med sabo dogovarjale in sporazumevale ter da bodo končno našli take rešitve, ki bodo sprejemljive za vse.

Delegat in tisti, ki so delegate izvolili, bodo morali biti v stalnih medsebojnih stikih. Če delovna organizacija ne bo zadovoljna z delom svojega delegata, ga bo lahko odpoklicala. Število delegatov, ki jih vsaka delegacija deligira iz svojega sestava (143. člen osnutka ustave SRS) bo določen v statutu v skladu s številom zaposlenih v TOZD. V krajevnih skupnostih pa bo to število v skladu s številom prebivalcev na območju krajevnih skupnosti in v skladu s številom zaposlenih delavcev na istem območju.

Pri občinski skupščini pa bodo gospodarski zbor, prosvetno kulturni zbor in socialno zdravstveni zbor sestavljali delegati z ustreznih področij dela. Enotni zbor združenega dela pa bodo sestavljali delegati iz vseh področij dela.

To je seveda le bežen pregled čez delegatska razmerja in delegatski sistem. V vsakem primeru pa je delegatski sistem korak naprej k razvijanju samoupravnih odnosov, to je, da se bo delovni človek bolje organiziral in se v svojih samoupravnih organizacijah združenega dela in sploh v sistemu oblasti lahko uspešneje bojeval za vodilno vlogo svojih interesov v združenem delu in v družbi kot celoti.

Lojze Cepuš

določiti nekatere kriterije, kot so na primer:

— da se v proizvodnih TOZD izvoli v organe samoupravne delavske kontrole najmanj dve tretjini (tri četrtine) članov iz neposredne proizvodnje,

— da se za člane delavske kontrole izvolijo delavci, ki se posebno prizadevajo v boju za samoupravljanje in ki s svojim družbenim in proizvodnim delom uživajo ugled in zaupanje sredine, v kateri delajo, in ki bodo odločni in brez kompromisov pri opravljanju svoje funkcije,

— da se za člane organa delavske kontrole ne morejo izvoliti člani organov upravljanja, izvršilnih organov in delavci na vodilnih delovnih mestih,

— da mandat člana organa delavske kontrole ne more biti krajši od dveh let,

— da člani organa delavske kontrole uživajo imuniteto za čas trajanja mandata.

Potrebno je namreč zagotavljati pogoje za varnost članov organov delavske kontrole, tako v času njihovega opravljanja funkcije kot tudi potem, ko jim ta funkcija preneha.

Organi delavske kontrole odgovarjajo za svoje delo zborom delavcev

Vprašanje se postavlja, kako določiti odgovornost organa samoupravne delavske kontrole na ravni podjetja. Menim, da bi morali posamezni člani tega organa delavske kontrole poročati in polagati račun o svojem delu na zboru delovnih ljudi, ki ga je izvolil Člane samoupravne delavske kontrole je moč odpoklicati in zamenjati, če ne opravljajo vestno svoje funkcije. Način in pogoje odpoklica se uredi s posebnim poslovnikom. Večina navzočih pa je mnenja, da delavske kontrole na nivoju podjetja ne bi bilo potrebno ustanavljati, ker bo to delo opravljal poseben koordinacijski odbor, ki bo spremljal izpolnjevanje določil samoupravnega sporazuma.

Vsebina dela organov delavske kontrole

Splošno je mnenje, naj bi bila osnovna in pretežna dejavnost organov samoupravne delavske kontrole usmerjena na preventivno delovanje. Seveda to ne pomeni, da ona ne deluje tudi operativno in naknadno, ker bi sicer ne bila popolna, če ne bi imela tudi teh pravic. Vendar pa to ni njena glavna naloga. Čeprav ni mogoče vnaprej že določiti vseh vprašanj, ki jih bo potrebno v konkretnih primerih kontrolirati (pač zaradi specifičnosti posameznih delov združenega dela in stopnje razvitosti samoupravnih odnosov), je potrebno z notranjo zakonodajo določiti, da delavska samoupravna kontrola predvsem kontrolira:

— izvajanje splošnih aktov TOZD zaradi zaščite samoupravnih pravic delavcev, določenih z ustavo, zakoni in normativnih aktov podjetja in TOZD,

— realiziranje sklepov zborov delovnih ljudi in organov samoupravljanja,

— delitev dohodka in način koriščenja sredstev dela,

— pogodbe, sklenjene s tretjimi osebam, pogodbe o delu in drugo.

Se posebno naj delovni ljudje in

z dejavnostjo organizacij združene ga dela,

— v angažiranju vseh organov strokovnih notranjih kontrol, ki morajo na zahtevo organov delavske

Boj za večji dohodek podjetja

Člani sindikalnega odbora podjetja so se 18. oktobra zbrali na četrti redni seji. Udeležili so se je poleg večine članov odbora še predsednik delavskega sveta podjetja Leopold Ilvar, dipl. oec., Rajko Zupančič, dipl. oec., Vinko Koletto dipl. oec. in direktor analitsko planske službe ing. Branko Vasle.

Ena izmed pomembnih točk dnevnega reda je bila obravnava obračuna proizvodnje v času od januarja do septembra letos. Rezultate obračuna je prikazal ing. Branko Vasle. Poudaril je, da bo skupnega dohodka letos sicer za več kot 100 milijard starih dinarjev, vendar nas to ne sme zavajati, saj je pomembno to, koliko bo ostalo čistega dohodka. Prav bi bilo, da bi sindikalne podružnice v posameznih TOZD vzpodbudile zaposlene, da malo več razmišljajo in seveda tudi konkretno razpravljajo o gospodarjenju v podjetju. Za take razprave pa bi morali rezultate poslovanja seveda tudi tako prikazati, da bi jih lahko preučil in razumel vsak delavec.

Ko so razpravljali o osnutku statuta v Gradisu (s katerim jih je na kratko seznanil tov. Rajko Zupančič), so menili, da bi osnutek morali v vsaki TOZD res dobro pretehtati in ga dopolniti z utemeljenimi pripombami, če bi se to pokazalo potrebno. V ta namen pa bi bilo prav, da bi po posameznih TOZD sestavili delovne skupine, ki bi pripravile zborni, na katerih bi delavci razpravljali o statutih TOZD, skupina pa bi potem tudi zbirala te pripombe in jih proučila.

Na sestanku so razpravljali tudi o smernicah za vodenje enotne kadrovske politike in izobraževanja v Gradisu.

V zadnjem času je bilo veliko besed izrečenih o novi delavski kontroli. Tudi mi smo že o njej pisali, na sestanku sindikalnega odbora pa je nekoliko bolj podrobno o njej spregovoril tovariš Vinko Koletto. Razprava o uvajanju delavske kontrole pri nas je bila živahna, saj je še vrsto zadev v zvezi s kontrolo, ki so še nerazčiščene in nejasne. Ugotovili so, da bi bilo najbolj primerno, če ima vsaka TOZD svojo delavsko kontrolo, na nivoju celotnega podjetja pa samoupravni sporazum tako predvideva poseben odbor, ki bo spremljal izpolnjevanje določil sporazuma in obveščal delavski svet podjetja o kršitvah.

Dne 22., 23. in 24. novembra bo v Škofji Loki seminar za predsežnike osnovnih sindikalnih organizacij, udeležili pa se ga naj bi tudi člani izvršnega odbora SO, sekretarji OO ZK in predsežniki mladinskih aktivov v podjetju. Ko smo že pri seminarju, naj omenimo, da so vsi prisotni menili, da je potrebno poiskati v sindikalnih organizacijah ljudi, ki bodo čez čas pripravljeni delati kot vodstveni kader v sindikatu, zato pa je potrebno, da nekatere od teh pošljemo v sindikalno šolo in na seminarje.

N. G.

organi samoupravne delavske kontrole preverjajo in odpravljajo:

— nenamensko in neracionalno gospodarjenje in trošenje družbenih sredstev in dohodka (sredstev sklada skupne porabe, reprezentance, propagande, honorarjev, nadurnega dela in drugo), kot tudi drugih oblik nezakonite in nepravilno pridobljene imovine brez dohodka in dela, ki gre na škodo TOZD ali širše integracije,

— pojave podkupnin, kraj, korupcij, privatizacije, družbene imovine, poslovne morale, razsipištva, oškodovanja, nediscipline in drugih negativnih, nesocialističnih pojavov v organizacijah združenega dela.

kontrole vršiti strokovne analize in dajati potrebne podatke, s katerimi razpolagajo,

— v angažiranju organov družbene in državne zunanje kontrole, ki spadajo v njihovo pristojnost, kakor tudi v tistih primerih, ko se znotraj organizacij združenega dela ne morejo dobiti kvalificirana strokovna mnenja.

Menimo, da organi samoupravne delavske kontrole ne bi mogli izrekat sankcij, ampak da svoja mnenja s predlogi za ukrepanje predložijo zborom delovnih ljudi oziroma organu, pooblaščenemu za sprejem odločitev. Ta organ pa bi seveda moral na take zahteve sprejeti svojo odločitev.

Vse ugotovitve, mnenja in predlogi za ukrepanje organov delavske kontrole so javni in se na njihovo zahtevo objavljajo v internih sredstvih obveščanja.

Poslovniki potrdi zbor delavcev

Menimo, da bi po koncepciji ustave način izvolitve in medsebojne odnose organov samoupravne delavske kontrole z drugimi organi morali urejati s samoupravnim sporazumom in s statuti TOZD in podjetja. Seveda se s temi akti določajo samo načela in principi konstituiranja in funkcioniranja organov delavske kontrole. Z njimi pa se določijo, da je obvezno sprejeti poseben poslovnik, s katerim se ureja način konkretnega dela organov samoupravne delavske kontrole. Tudi ta poslovnik sprejema oziroma potrdi zbor delovnih ljudi.

Sindikalni odbor GIP GRADIS se je z vsebino pripravljenega materiala strinjal, prosi pa vse člane kolektiva, sindikalne in druge organizacije, da z mnenji in predlogi tvorijo primorejo k ustanavljanju samoupravne delavske kontrole.

Mnenja in predloge bomo objavljali v Gradisovem vestniku.

NADALJEVANJE S 1. STRANI

NADALJEVANJE S 1. STRANI

NADALJEVANJE

MED NAJVEČJIMI

všeta interna realizacija v celotni dohodek. Kaj to za nas pomeni? V Gradisu to pomeni, da se v celotni dohodek ne vtejejo vrednosti proizvodnje SPO, centralne železokrivnice in velik del obratov.

V primeru, da bi všteli tudi za Gradis interno realizacijo v celotni dohodek, bi imeli lani v I. stolpcu 677.879 tisoč din, znesek 846.742 tisoč din. S tem podatkom bi se Gradis uvrstil na drugo mesto med gradbenimi podjetji Jugoslavije in na 77. mesto med vsemi vodilnimi podjetji v Jugoslaviji, oziroma na 8. mesto v Sloveniji (namesto na 11. mesto). Po povprečnih osnovnih

sredstvih je Gradis z 251. 016 tisoč din na 4. mestu med gradbenimi podjetji v Jugoslaviji in po številu zaposlenih (brez tujine) na 6. mestu. Leta 1971 je bil Gradis tudi po številu zaposlenih delavcev na 2. mestu med jugoslovanskimi gradbenimi podjetji.

Ze v lanskim oktobrski številki Gradisovega vestnika smo predvidevali, da bo Gradis v letu 1972 zdrknil za nekaj števk proti 100, kar se je v resnici tudi zgodilo.

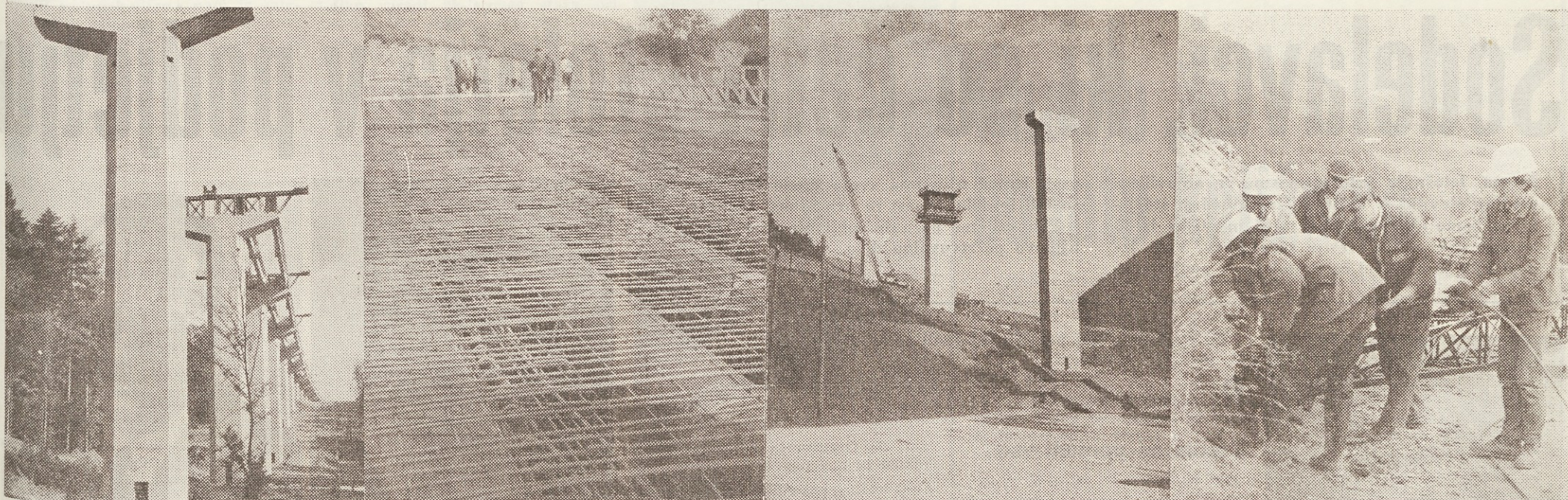
Letošnji obseg del pa ni toliko povečan, da bi bil Gradis po prejšnjih podatkih za leto 1971 še lahko med 100 največjimi podjetji Jugoslavije. Vendarle pričakujemo prav le-

tošnje leto izboljšanje mesta v razpredelnici, če bomo tudi mi kot večina drugih podjetij vnesli v celotni dohodek tudi interno realizacijo. Ta možnost je sedaj še toliko večja, ker smo letos ustanovili TOZD, ki morajo vsaka zase prikazati celotni dohodek tudi na podlagi interne realizacije.

Kot smo že omenili, se delovne organizacije vse bolj in bolj integrirajo, združujejo sredstva, postajajo močnejša, zato bomo morali tudi mi nadaljevati z integracijskimi procesi, predvsem pa nadaljevati z že začeto akcijo združevanja v okviru GAST (Gradis, Slovenija ceste, Primorje Ajdovščina).

NAJVEČJA GRADBENA PODJETJA JUGOSLAVIJE

Rang	1972	1971	1970	Ime podjetja	Kraj	Celotni dohodek z in brez interne realizacije	Povprečna posl. sredstva	Povprečne št. zap.
53	58	44	KOMGRAP	Beograd	1.173.137	956.283	285.451	5.948
76	64	54	RAD	Beograd	768.058	638.014	270.365	5.781
90	86	72	TRUDZENIK	Beograd	685.280	547.366	253.951	4.912
92	78	64	GRADIS	Ljubljana	677.879	677.879	251.016	5.020
99	.	.	RATKO MITROVIČ	Beograd	651.904	605.058	235.075	5.032
104	96	.	HIDROELEKTRA	Zagreb	617.814	617.814	190.917	3.916

Del našega največjega viadukta Preloge, ki bo dolg 580 m

Tik pred pričetkom betoniranju mostu

Skedenj II

Montažerji na avtocesti

ŠTIRI URE PO GRADBIŠČIH AVTOCESTE HOČE—LEVEC

Od Devina do Žepine

Pisati o avtocesti Hoče—Levec je vedno aktualno. Vsi se je veselimo, najbolj pa naši šoferji, saj se bodo septembra 1975 že lahko kar 49 kilometrov peljali po novi moderni avtocesti. Zal veselje šoferjev ne bo popolno, kajti v prvi fazi gradimo le desno dvopasovnico, ki se bo v daljni prihodnosti lahko razširila na štiripasovnico. Da je to res, nam potrjujejo dela na viaduktih, mostovih, podvozih in nadvozih, ki so vsi v glavnem grajeni za štiripasovno cesto.

Kot je že znano, gradimo avtocesto Hoče—Levec v okviru GAST (Gradis, Primorje in Slovenija ceste). Mi pa se ustavimo pri naših graditeljih in ponovimo nekaj številčk, ki so v neposredni zvezi z Gradisovimi delavci: gradimo 8 viaduktov v dolžini od 85 do 550 metrov in sicer: Devina 60/21 dolg 85 metrov, 3 polja in 2 vmesna stebra, Vrhole 60/22 v dolžini 240 metrov, 6 polj po 40 metrov, 5 stebrov in 2 opornika. Preloge 60/23 550 metrov 14 polj, 13 stebrov, 2 opornika, Skedenj 1 60/24 v dolžini 465 metrov, od tega 240 metrov konzolne gradnje, ostalih 220 m klasične gradnje na stebrih, t. j. 6 polj, 6 stebrov. Vmes je še most 50/41, zabetoniran na licu mesta. Skedenj 2 60/25 v dolžini 400 metrov, 10 polj, 9 stebrov (najvišji stebel 53 metrov), Slatina 60/26, dolg 400 metrov, 11 polj, 10 stebrov ter 2 opornika, Dravljice 60/27 v dolžini 150 metrov, 5 polj, 4 stebri, 2 opornika, Zepina 60/28 v dolžini 150 metrov, 5 polj, 4 stebri, 2 opornika.

Poleg navedenih objektov gradimo še 21 nadvozov ter vrsto manjših del. Vse prej navedene objekte razen viadukta Dravljice in Zepina gradijo delavci TOZD nizke gradnje, slednja dva pa delavci TOZD Ravne na Koroškem.

Izmed vseh objektov, ki jih gradimo na avtocesti, so najbolj zanimivi in strokovno zahtevni viadukt Preloge in Skedenj 1 in Skedenj 2. Viadukt se začne takoj za predorom Golo rebro.

Na avtocesti Hoče—Levec bosta namreč dva predora. Predor Golo rebro, ki bo tekel skozi Konjiško goro v dolžini 608 metrov in predor Pletarje v dolžini 680 metrov. Oba predora gradita Rudis iz Trbovelj in znana italijanska firma ICORI iz Milana.

Viadukt sam bo dolg 542 metrov, to je v bistvu najtežji del gradnje. Trasa poteka po izredno strmih pobočju, sam viadukt pa bo grajen iz dveh sistemov, prosta previsna gradnja in za strokovnjake nizkogradnja tako imenovana klasična gradnja. Težavnost gradnje nam potrjuje tudi podatek, da so tu samo za betoniranje enega pilota porabili kar teden dni, vtem

ko so na ostalih odsekih potrebovali za betoniranje pilota le po en dan. Pripomniti moram, da stojijo vsi stebri na viaduktih na avtocesti na pilotih, zabetoniranih v zemljo 6 do 14 metrov globoko.

S tehničnim pomočnikom ing. Hočevarjem sva prepotovala celotno traso, si ogledala vsa naša delovišča. Moram reči, da je pregled trase iz turističnega gledišča izredno zanimiv. Lepi zgodovinski kraji, spominska obeležja iz časa NOV, vasice, zaselki in lepe doline, vse to je za tistega, ki preživi večino svojega dela po zatohlih pisarnah naravnost čudovito. Toda delavci — graditelji ne pravijo tako.

Posebno ne tisti, ki živijo v začasnih naseljih na deloviščih npr. Skedenj, Slatina ali v Žepini. Od zjutraj do večera delo, zvečer in ob nedeljah pa sta jim edina zabava radio in televizija (pa še sprejemnik je velikokrat pokvarjen). Res, da so v jeseni našli dodatno razvedrilo, nabiranje gob in kostanja, toda to je trajalo le krajši čas. Kljub odmaknjenosti od doma in ostalega vrveža, se delavci v glavnem niso pritoževali. Po vseh deloviščih je urejena prehrana, naselja (barake so v glavnem nove) pa tudi čez zaslužke, razen raznih dodatkov (npr. dodatek na višino, ki bi ga morali prejemati) se niso pritoževali.

Graditelji obeh temeljnih organizacij združenega dela so s svojim dosedanjim delom zelo zadovoljni, saj dela potekajo v roku (nekje so celo pred roki) in brez večjih zastojev. Tako so npr. na viaduktu Preloge gotovi vsi stebri, oba opornika in položeni že 40 nosilcev (1 nosilec tehta 78 ton), pa tudi na viaduktu Zepina so zabetonirani že vsi nosilci. Tako je povsod, le na gradbišču Slatina so z deli šele pričeli. V polnem teku so pripravljala dela. Izvršen pa je že izkop za temelje smer Ljubljana in Maribor ter zabetonirana blazina temeljev. Toda šef gradbišča tovariš Ratej nam je obljubil, da bo kljub temu vse ob pravem času gotovo in verjamemo mu.

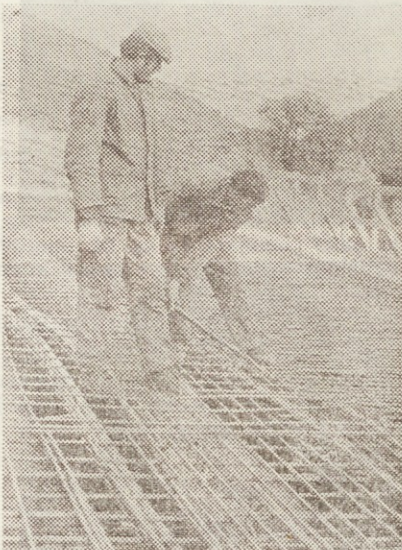
Na vseh deloviščih avtoceste, ki jih gradi Gradis, je zaposlenih 205 delavcev, in sicer 10 zidarjev, 38 tesarjev, 30 železokrivcev, 10 betonarjev, 24 strojnikov, 9 šoferjev, 2 mehanika, 1 električar, 37 delavcev, 12 inženirjev in tehnikov, 10 delovodij in 5 skladiščnikov. Od mehanizacije pa 3 buldožerji, 3 bagri, 2 kompresorja, 3 žerjavi, 4 konzolna dvigala, 3 avtodvigala, 4 avtovikserji, 1 bet. črpalka Viher, 3 betonarne, 1 separacija, 2 kiperja, 3 kamioni, 2 kombija, 1 jeklena konstrukcija.

Lojze Cepuš

Stroji so se ustavili — čakamo na betonsko črpalko Vibau

Naši stari sočelavci ing. Blamir in ing. Hočevar pred eno izmed nešteti betonarn na avtocesti

Železokrivci so opravili veliko delo

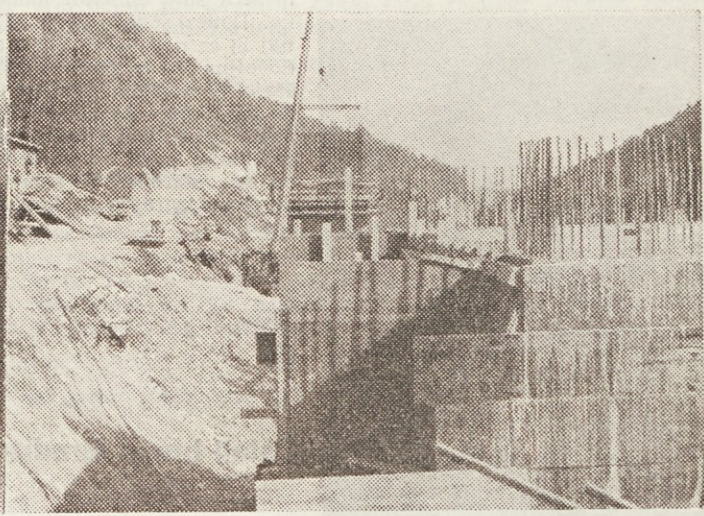
Na gradbišču Slatina. Tudi to dolino bo presegal 440 m dolg viadukt

Zadnja kontrola armature

Trije šefi delovišča na gradbišču Skedenj 2 Ludvik Vesel, Ivo Krštinec, Fridrih Mernik

Skedenj 1 — težaven teren takoj za tunelom Pletarje

Sodelavci, ki so četrto stoletja v podjetju

Imena letošnjih jubilarcev smo že objavili v prejšnji številki. V današnji in prihodnji številki pa bomo objavili nekaj misli in vtisov iz 25 letnega dela naših zvestih sodelavcev. Vsak izmed njih je preživel četrto stoletja v podjetju in

vsak izmed njih ima svojo zgodovino. Skupno so bili le delo, zavest in pripadnost Gradisu. Ponosni smo na naše jubilarce in hvaležni za njihovo požrtvovalno delo.

Pa pogledajmo, kaj pravijo jubilarci sami.

Gradis mi pomeni vse

Kati VOLAVŠEK, TOZD Celje. »Gradis mi pomeni vse«, je uvodoma dejala Kati Volavšek. »Daje mi kruh, zadovoljstvo, jezo in veselje. Ko sem pred 25 leti prvič stopila čez prag Gradisa, sem mislila, da bo to le začasna zaposlitev — toda ostala sem polnih 25 let. Začela sem v Soštanju in na ta kraj me veže mnogo lepih spominov. TE Soštanj, mezdni oddelek, materialno knjigovodstvo, udarniško delo in ne nazadnje prijetni večeri v krogu sodelavcev. Bili smo in smo še danes ponosni na svoje delo. Veliko smo delali, pa tudi zaslužili.«

Moram omeniti, da je bila tovaršica Kati tudi vsa leta aktiven sindikalni funkcionar tako v podjetju kot v takratnem občinskem sindikalnem svetu v Soštanju. Več let je vzorno vodila sindikalno blagajno, danes pa vodi blagajno vzajemne pomoči.

Pesem nas je vezala

FRANC LANGUS, TOZD Celje: »Le tisti, ki ima rad prelepo slovensko besedo, zna ceniti tudi slovensko pesem. Ta nam je veliko pomenila, ko smo v daljni Bosni gradili veliko koksarno. Zapeli smo in čas nam je hitreje potekal. Bili smo kot ena družina, žal danes tega ni več.«

Kot blagajnik sem prepotoval mnogo naših delovišč: Bled, HE Savica (kjer smo praktično delali noč in dan), Groblje, (kjer nikoli ni zmanjkalo vina), Jesenice, Zenica, Vuzenica, avto cesta, Krško—Drnovo, OGP Ljubljana, Trojanski klanec, Kranj, Skopje in Celje, odkoder bom verjetno odšel tudi v pokoj. Seveda se to ne bo zgodilo že jutri.«

Kar pogledajte ga na sliki, saj je na vrhuncu svojih moči. Koga se najbolj spominjate, sem ga vprašal.

»Vseh, najbolj pa mojega prvega šefa ing. Širelja, Boškota in Bojca, ki ni maral čebule. Rad se spominjam tudi vseh, ki smo si v Zenici delili dobro in slabo. Sploh pa me najlepši spomini vežejo na Zenico.«

Rada sem kegljala

Marija VERBIČ, TOZD Celje: »V Soštanju smo imeli lepo dvostezno kegljišče. Vedno je bilo zasedeno, posebno ob dolgih zimskih večerih smo se zbrali na kegljišču in zabave nikoli ni zmanjkalo. Rada sem pri Gradisu. Pa tudi hvaležna sem; dobila sem stanovanje, pri Gradisu se je izučil moj sin, ki je danes že samostojni strojni tehnik, tudi služki niso bili od muh. Vsaka dva meseca smo dobivali kakšne dodatke. Danes seveda tega ni več. Kaj naj bi še povedala? Zdrava sem, zadovoljna — le oči me počasi zapuščajo. V vsakem primeru pa želim, da bi Gradis še naprej dobro prosperiral, veliko gradil, pa tudi to, da mlajši kadri nikoli ne bi pozabili na nas starejše, ki smo v 25 letih delali in izgradili to, kar danes imamo.«

Ostali bomo Gradisu zvesti

Vodjo tajništva in blagajničarko NADO SULIČ smo našli na naši TOZD Ljubljana-okolica. O svoji

polti do Gradisa in z njim nam je takole pripovedovala:

»Začela sem delati na silosu v Zalogu. Od tam sem prišla na Lito stroj, potem pa v enoto Ljubljana-okolica. Če se sedaj spomnim nazaj, se mi zdi, da imam same lepe spomine, tisti slabi se kar porazgubijo in pozabijo. Spominjam se, da nam je v Lito stroju bilo prav prijetno. Na voljo smo imeli plavalni bazen, sami smo si organizirali kulturno življenje. Imeli smo celo amatersko igralno skupino, s katero smo tudi gostovali npr. v Soštanju. Tudi danes v Gradisu ni slabo in sem zadovoljna. Odnosi med nami v kolektivu so dobri, dela imamo dovolj, denarja pa tako ne bi bilo nikoli dosti. Stanujem z družino v Gradisovem stanovanju v Savčkem naselju.«

Na Zalogu smo našli še enega 25-letnika, ki ima podobno pot življenja in dela pri Gradisu kot Nada Sulič. To je EDO POHOR, vodja mehanizacije. Začel je leta 1947 v Lito stroju, od takrat pa je v Ljubljana-okolici. Pristojstvoval je pogovoru s Suličevim in na koncu je pripomnil, da se z njenimi besedami čisto strinja in ne bi imel kaj dodati. Tudi on je v Gradisu zadovoljen in ostal mu bo zvest tudi še naprej, saj sam pravi, da službe ni dobro veliko menjati. Sicer pa tudi ni rečeno, da bi lahko bilo kje boljše.

Včasih tudi po 400 ur na mesec

AVGUST ZONTAR dela danes v strojno prometnem obratu, vendar ima »gradbeno« prakso že dolgo za seboj. Že pred vojno je namreč delal v gradbenem podjetju. Ko je prišel iz partizanov, je bil nekaj časa v službi na takratnem prezidiju, vendar si je vedno želel, da bi delal na tovornih avtomobilih. 1948. leta je prišel h Gradisu in takrat se mu je ta želja izpolnila. Dobil je tritonski prekučnik. Z njim so ga poslali v Soštanj, na HE Savica, v Zenico in drugod, potem pa je dobil nov avto — 7 tonski prekučnik. Z njim je delal na Jesenicah in v Mariboru. Sedaj pa je že več let v avtoparku v servisni delavnici.

Ko se spominja nazaj, tudi on ugotovi, da so slabi vtisi izginili. Delati je bilo treba veliko in takrat še ni bilo urne plače. Včasih se je delalo tudi po 400 ur na mesec. Med drugim je delal tudi na stari avtocesti pri Drnovem. Danes so ta burna leta že za njim in naporno življenje na terenu tudi. V Gradisu se počuti dobro in dokler bo lahko delal, pravi, da mu ne bo hudega.

Gradis je velika firma

Vsa ta leta v četrto stoletja je PAVEL PETERNEL preživel na terenu. Bil je menda kar na vseh naših gradbiščih, razen v Zenici:

»Kar lušno je bilo včasih. Danes je drugače. Mi smo že prestari, da bi šli skupaj v korak z mladimi. Pa tudi ti so drugačni, kot smo bili mi. Ko smo mi prišli h Gradisu, smo brez vprašanja delali, če je bilo potrebno. Treba je bilo narediti in nihče takrat ni rekel, da nima časa ali pa vprašanje po denarju. So bile pač take razmere, delali smo toliko, kolikor smo največ zmogli. Kar se pa samega Gradisa tiče, ga lahko samo pohvalimo in čeprav sem najbrž pristranski, ker je to moje

Kati Volavšek

Franc Langus

podjetje, mislim, da je eno najboljših pri nas. Sploh pa sem sedaj zadovoljen, ker mi ni treba več na teren.«

Če bo zdravja dovolj ...

AVGUST GOMBOC je začel delati v kovinskih obratih leta 1948. Potem je delal na različnih gradbiščih, med drugim tudi v Savinjski dolini, Zirovnici, Kamniški Bistrici, Medvodah, Soštanju, Zenici, Kidričevu itd., kjerkoli so takrat obstajali servisi za popravila strojev in vozil. Delal je tudi na cestah, recimo v Veliki Loki, pa tudi na novejših. Bil je monter za konstrukcijo nosilcev na stebre na Uncu, Ivanjem selu, v Dravogradu itd. Po poklicu je mehanik.

V Gradisu mu je lepo, kot sam pravi, le zdravja ni več toliko kot ga je bilo včasih. Če bo tega dovolj, tudi pokojnine ne bo težko dočakati v Gradisu.

»Ostalo mi je v spominu«

Obratovodja remontne delavnice na Pobrežju SLAVKO ONIC je pri Gradisu že od leta 1946, od samega začetka. Začel je delati na HE Mariborski otok. Tam so bile takrat prve delavnice KO. No, kovinskim obratom je ostal zvest vsa ta leta, le vmesni dve leti je bil pri vojakih in tudi tam je delal v kovinski stroki.

Ko se je tako spominjal nazaj, mu je prišel na misel dogodek, ki ga še danes pretrese: Ko so rušili most na elektrarni, je padel v vodo neki tovariš. Čeprav je bil dober plavalec, se dolgo ni mogel obdržati, mi mu pa tudi nismo mogli z ničemer pomagati. Bilo je res žalostno in ostalo mi bo to vedno v spominu, posebno kadar pogledam, s čim je delavec danes vse zavarovan.«

Žalostne misli si je pregнал z mislijo na sedanje življenje v kovinskih obratih. Pravi, da bo najbolj vesel takrat, ko bodo narejeni novi prostori in se bodo preselili s Pobrežja na Studence. Tam bo tudi dočakal pokoj.

V novi menzi kot prerोजना

Tako kot pri vseh enotah imajo tudi na Jesenicah nekaj delavcev, ki so že 25 let zvesti našemu podjetju. Da bi zvedeli kaj delajo, kako živijo, smo jih obiskali na njihovih delovnih mestih. Najprej smo se napotili v menzo, pa ne zaradi lakote, temveč zaradi tega, da bi tu iskali našo prvo sogovornico MARIJO MLAKAR.

Res je, da je bila 6. oktobra že 26 let pri Gradisu, torej bi morala biti

že lansko leto med jubilarci. Toda ta rok je »zamudila« za 2 dneva, pa je tako šele letos med njimi. Ze od vsega začetka je Marija Mlakar zaposlena v kuhinji in skrbi, da naši delavci na Jesenicah dobro jedo. Najprej na samih gradbiščih, sedaj pa v sodobno urejeni menzi. Čeprav je dolgo obdobje zvestobe, pravi, da ji je hitro minilo. Kljub temu pa se najraje spominja trenutkov, ko so se iz stare menze preselili v novo. Sprememba delovnih pogojev jo je tako prevzela, da v začetku skoraj ni upala delati v novi menzi. Toda hitro se je privadila, tako da se delavci tudi sedaj zelo zadovoljni.

Se vedno polna elana nam je dalje povedala, da je zelo srečna na tem delovnem mestu in v tem kolektivu. Zato je bila tudi njena edina želja ob slovesu, da bi bilo takšno sodelovanje in tako dobri odnosi še naprej. Ob tej priložnosti pa se tudi zahvaljuje jeseniški enoti našega podjetja za nesebično pomoč, posebno pri reševanju njenega stanovanjskega vprašanja.

Nabralo se je veliko vtisov

Med letošnjimi jeseniškimi jubilarci je tudi prvi Gorenjec VLADO MAROLT. Od aprila 1948 ko je prišel h Gradisu je doživel mnogo vtisov in žalostnih dni na gradbiščih širom po Sloveniji. Najprej kot tesar in sedaj kot delovodja je bil vedno bolj miren in prizadeven delavec. Nerač govori o svojih vtisih. Doma v Zasipu pri Bledu si je sezidal hišico in v miru uživa sadove svojega dela. Kljub temu, da je že toliko časa pri Gradisu, pa mu do pokojnine manjka kar še nekaj let. Zato je njegova edina želja, da bi bil zdrav in bi lahko še naprej uspešno izvajal zadane mu naloge. Sicer pa pravi, da mu je kar dobro in se nima kaj pritožiti.

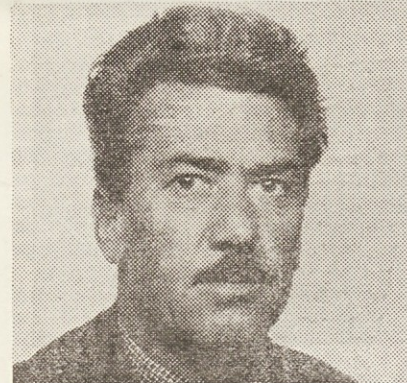
Med življenjem in smrtjo

Eden redkih poklicev, ki ni ravno gradbeniški, pa ga gradbeniki vseeno veliko potrebujejo, je mineri. Delo je eksplozivni je nevarno in potrebno je biti zelo previden, da ne pride do nesreče. Tu se ne sme delati napak. Vsako napako lahko napraviš samo enkrat, nam je povedal eden naših najboljših minerjev AVGUST SKRT, ki je tudi že 25 let pri Gradisu.

Na vprašanje, zakaj se je odločil za tako nevaren poklic, nam je povedal, da povsem slučajno, ker ob prvi zaposlitvi na HE Moste ni imel druge izbire. Izkop ali miniranje, in odločil se je za drugo delo. V vsej dobi je obredel že veliko gradbišč in porabil precej eksploziva. Nikoli se ni pritoževal nad delom. Ko nima kaj minirati, rad pomaga pri drugih delih. Lahko bi rekli, da je »deklica za vse«. Le ob vprašanju, koliko časa še, se mu je obraz zmračil. Videti je, da je utrujen od nevarnega dela. Pravi, da ne bo

Nada Sulič

Edo Pohor

Marija Verbič

Avgust Gomboc

zdržal do 60. leta. »Bom že nekako uredil za upokojitev,« nam je zatrjeval. Ob odhodu smo mu zaželeli, da bi se mu ta želja kar najhitreje izpolnila.

Rad bi dočakal tridesetletnico

FRANC ARTENJAK, doma iz Slivnice pri Mariboru, je prišel h Gradisu 15. oktobra 1948. Z gradbišča v Vuzenici, kjer je delal še za Slovenija ceste, se je preselil h Gradisu, ki mu je ostal zvest vse do danes. Pa ne samo do danes. Pravi, da bo kar še naprej ostal pri nas, saj mu je všeč pri Gradisu.

Najprej je kot betonar delal na raznih gradbiščih po Stajerski in Gorenjski, pa tudi Notranjski in Primorski. Svoje staro delo je zapustil, ne pa tudi svojih tovarišev z gradbišča. Sedaj jim deli hrano na gradbišču. Za to delo se je odločil zato, ker nihče tega dela ni hotel opravljati. Vseeno pa je zelo zadovoljen. Vsako delo rad opravlja, tako da ga imajo delavci radi. Tudi v privatnem življenju je dobro poskrbel zase in za svojo družinico. V Medvo-dah si je zgradil hišico, od koder se vsak dan vozi na delo. Ko smo se poslavljali, nam je še zatrjeval, da bo ostal pri Gradisu do upokojitve, saj mu je tako prirastel k srcu. Obenem pa si je želel, da mu zdravje ne bi preprečilo uresničevati njegovega cilja, da bi v podjetju dočakal vsaj še 30-letnico.

dišča MUJA RAVNIKARJA. Pa ne toliko zaradi 25-letnega staža pri Gradisu, kot zaradi svoje priljubljenosti, ki jo uživa med vsemi člani kolektiva.

Je eden redkih gradisovcev, ki je ostal od začetka do konca na istem delovnem mestu. Zato se nerad spominja začetkov v samem skladišču, ko je bilo vse potrebno napraviti z golimi rokami. Vsekakor je danes delavcem v skladiščih mnogo lažje, saj žerjavi in viličarji opravijo težja dela. Besede: »Kjer sem začel, bom tudi nehal!« so samo odraz njegovega trdnega značaja, do katerega ga je privedla kruta usoda njegove mladosti. Že kot 14-letnega dečka ga najdemo med pitomci v Boki Kotorski, nato v ujetništvu, od koder je pobegnil v partizane.

Neprestano preseljevanje je bilo dovolj in tako je bilo njegovo prvo stalno bivališče v Ljubljani, ko se je zaposlil v našem podjetju. Kmalu mu je tudi podjetje priskočilo na pomoč in mu dodelilo stanovanje, kar je bilo zanj največje priznanje za doseženo delo.

Tako kot vestnega delavca ga vsi poznajo tudi kot dobrega športnika. Kot aktivni športnik se je ukvarjal predvsem z nogometom. Rad se spominja obdobja, ko sta se z »Zekom« podila za žogo po nogometnih igriščih. Zato ob tej priložnosti še posebno pozdravlja kolege in kasnejše rivala »Zeka«. Na športnem polju je torej že prepustil mesto mlajšim, pri delu pa pravi, da bo storil čez dve leti, ko bo odšel med upokojence.

Marija Mlakar

Avgust Skrl

Slavko Onič

VODICEVA ZMOTA

Turistični vodič razlaga na dvorišču zgodovinskega gradu: »In tamle v tistem temnem kotu so sežgali zadnjo čarovnico.«

Eden od turistov ošine skrivaj s pogledom svojo ženo in zavzdihne: »To si ti samo misliš!«

BREŽIČNI TELEFON

Pravijo, da je pri nas telefonija precej v zaostanku. Jaka pa je dokazal nasprotno. Ko sta s prijateljem šla na daljše potovanje z avtobusom, je dal v aktovko telefonski aparat in budilko. Po nekaj kilometrih vožnje je v aktovki zazvonilo. Jaka je vzel slušalko iz aktovke, nekaj časa napeto poslušal in nato pred strmečimi sopotniki podal slušalko prijatelju in glasno dejal: »Tebe kličejo!«

Imamo že bogato knjižnico

Najbrž marsikdo ve, da ima Gradis svojo knjižnico, ki je založena že kar z lepim številom knjig. Vodi jo ing. Hedvika Poženel in ker smo hoteli, da knjižnico spoznate malo bližje, smo postavili tovarišici Poženelovi nekaj vprašanj:

— S kolikšnim številom knjig »upravljate« danes in kakšne zvrsti so?

— Na razpolago imamo približno tisoč knjig. To so le strokovne knjige. Poleg teh imamo še strokovne revije in časopise, v glavnem so to mesečniki. Nekaj je tudi učnih knjig, vendar so to redke, ker pač ni velikega povpraševanja po njih.

— Kdo pa se poslužuje tega vašega bogastva?

— To so predvsem strokovnjaki, in sicer iz projektivnih enot, v zadnjem času pa precej tudi iz analitsko-planske službe.

— Kako dobivate denar za nabavo knjig?

— Naredili smo sicer predračun za knjižnico, vendar letos nismo uspeli priti v plan. Upam, da bo drugo leto drugače. Zaenkrat se finansiramo iz sredstev, ki so predvidena za nabavo literature pri razvojni službi, delno pa iz režije centrale.

— Kako pa nabavljate knjige? Kdo vam daje predloge?

— Sem dobivamo precej knjižnih katalogov. Po lastni presoji ugotovimo, katere knjige bi bile koristne in ne predrage. Dobivamo pa tudi predloge ali zahteve od posameznikov in tako potem naročimo knjige. Predvideli smo, da bi v vseh enotah naredili popis obstoječe literature in seznam objavili v biltenu, ki ga objavljamo. Tako bi točno vedeli, kje se kakšna potrebna knjiga nahaja in kje jo lahko dobi posameznik.

— Kako pa ste vi osebno zadovoljni z delom v knjižnici?

— Nimam pripomb. To delo mi je kar všeč in če bo po 1. novembru res prišla še dodatna »pomoč«, za katero smo razpisali delovno mesto, potem bomo s knjižnico po urejenosti kmalu na zeleni veji.

N. G.

Delavci nismo krivi

Malo čuden naslov, v resnici pa je le kratka zgodba Lenarta Zorka, VK zidarja iz TOZD Nizke gradnje.

Srečala sva se na objektu Skedenj 1 na avtocesti Hoče—Levec. Beseda je dala besedo in že se je pred mano odvil 18 let njegovega življenja.

Lenart Zorko je pristen Medjimurec, doma iz Goričana. Leta 1955 ga je najdemo med graditelji dravskih elektrarn: Vuzenica, Vuhred, Mariborski otok, Ožbolt, to so njegova prva srečanja z našimi delavci. Pozneje ga je pot zanesla v Zagreb, nato v Kruško v Liki. Več kot tri leta je preživel v Siriji, po združitvi Gradisa s Tehnogradnjami je sodeloval pri gradnji bosanskih mostov.

Po vrnitvi iz Bosne, pa je bil med prvimi na delovišču Skedenj.

Vse kaže, da je bilo vaše delo in življenje v zadnjih letih precej pestro?

»Res je,« je odgovoril tovariš Zorko. »Mnogo sem prehodil po svetu, toda kaj hočeš, naš poklic je pač tak. In ti moraš tja, kjer je delo in potreba. Tako je bilo tudi v Siriji, kjer smo zgradili nekaj velikih mostov. V Siriji sem se dobro počutil, obvladam namreč arabščino in to mi je večkrat prav prišlo.«

Pa pustimo Sirijo in se povrnimo v današnji čas. Kako se torej počutite pri Gradisu?

»Moram priznati: pri Gradisu je odlično, dobra organizacija, sodelovanje, pa tudi zasluzki še kar ustrezajo. Le to nas boli, da nas imate še vedno za novince.«

Kako to, saj smo kritični čas že preživeli, sem ga vprašal.

»Ne delavci ga še nismo. Gradis nam ne prizna minulega dela, to je delo v času Tehnogradenj. Se vedno so razlike. Posebno nas boli, ko ostali delavci dobivajo priznanja za 10, 15, 20 in 25-letno delo, nas pa se nihče ne spomni. Mi delavci vendar nismo krivi odcepitve od Gradisa, sodelovali pa smo pri združitvi. Mi smo ves čas pridno delali. Ko bi dobili vsaj skromno priznanje za naše dolgoletno delo (pohvalo, sliko ali kaj podobnega). Med nami je tudi veliko delavcev, ki so že prej delali pri Gradisu. Zakaj torej razlike? Povejte, je še pristavil, da tovariši, ki so o tem odločali niso imeli prav.«

Obljubil sem, da bom to napisal, in, kot vidite, sem držal besedo. In kljub temu ste dobri gradisovci?

»Smo in bomo tudi ostali. Le poglejte naše delo. Damo vse od sebe, da bi bil vsak objekt kar najbolj kvalitetno in v roku izvršen.«

Torej ste zadovoljni?

»Smo, čeprav bi nekatere stvari le morali spremeniti. Ne mislim tu na odnose temveč na zasluzke. Delamo od zjutraj do večera. Terenski dodatek pa nam pripada le za 7 ur dnevno. Prej smo popoldan delali z mnogo večjim veseljem, ko je bil terenski dodatek vezan na število opravljenih ur. Za nekvificirane pa je terenski dodatek občutno premajhen, zato tudi delavci bežijo iz naših delovišč.«

In hrana?

»Se ne pritožujemo, vsaj pri nas na Skednju ne.«

L. C.

Franc Zorko

Gradis — moj drugi dom

Tako kot drugi letošnji 25-letniki je tudi MATE KAPARIČ prišel k nam leta 1948. Na posredovanje svojega brata, ki je bil takrat že zaposlen pri nas se je iz rodne vasi blizu Vinice podal v Ljubljano. Najprej so ga poslali na gradbišče v Lito-so ga poslali na gradbišče v Lito-so, kjer je bil v pomoč zidarjem, stroj, kjer je bil v pomoč zidarjem, tesarjem, skratka vsem, ki so ga potrebovali. Bolj kot svojega začet-pa se raje spominja dela na Gra-disovi žagi v Siški, saj je tam preživel kar 15 let. Čeprav je bil mnogo-krat težko, je vseeno vzdržal. Skromen, kot je, je vedno rad delal, pa naj bo to v vročini ali mrazu, na delavnik ali nedeljo. Predvsem se rad spominja tovarišev, s katerimi je na žagi delal. Zaupal nam je, da jim je prav ta složnost dajala tisto udarno moč, s katero so dosegali lepe uspehe. Seveda so do-bili zato tudi priznanje, ki je bila samo še stimulacija za nadaljnje delo. Ko je leta 1955 žaga nehala delati je tam nastalo skladišče. Tako je Mate postal skladiščni delavec in ko se je skladišče 1963 preselilo na Smartinsko, se je z njim vred preselil tudi Mate Kaparič. Tu je še danes. Se bi rad delal, toda zdravja ni preveč dobrega. Toda Mate pravi, da bo stisnil zobe in bo šlo, tako kot vedno doslej.

Kjer sem začel, bom tudi končal

Malo je starejših gradisovcev, ki ne bi poznali vodjo centralnega skla-

Dobil sem že tudi darilo od TAM

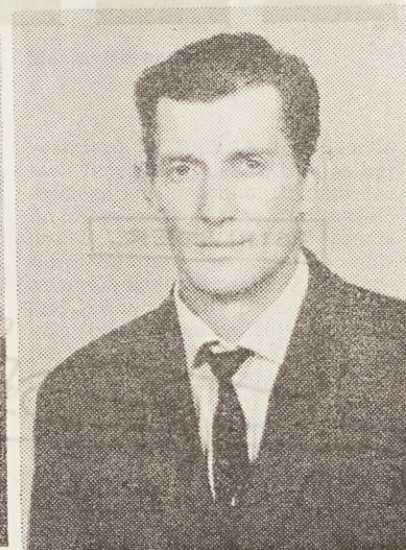
Za razliko od drugih naših jubilan-tov se je IVAN RAMOVŽ zaposlil v našem podjetju že leta 1946. Teda vmes je moral še dve leti k voja-kom, tako da je šele letos med jubila-niti.

Najprej je bil zaposlen kot kurir na gradbišču v Količevem. Že leta 1947 pa je prišel v avtopark. Seveda je takoj po odsluženju vojaškega ro-ka napravil šoferski izpit, saj ga je šoferski poklic navduševal. Prvo priložnost za vožnjo na gradbišču je do-bil že leta 1950, seveda najprej na starih avtomobilih, katere je bilo potrebno več popravljati kot voziti.

Zdaj se tega rad spominja, pa če-prav so takrat minevale hude ure. Danes vozi sodobno vozilo TAM 4500, katerega je zelo pohvalil. Že pred tem tovornjakom je imel prav takšnega. Že s prvim je prevozil preko 200.000 km brez nesreče in prav tako tudi že z drugim. Za tako vzorno vožnjo je prejel tudi nagrado od tovarne TAM, ročno uro Darwil.

Med brskanjem po delovnih spomi-nih, pa najraje pripoveduje o de-lu na gradbišču HE Savica: »Čez dan smo pridno delali, zvečer pa je bila zabava in muzika. Družba je bila res prijetna. Danes kaj takega ni več mogoče. Vsak ima svoj avto in gre po svoje. Zato tudi ni več take složnosti, kot je bila včasih. Preveč nevoščljivosti je za vsako malenkost. Za boljši avto, za boljše vožnje. Včasih se za take stvari ni-smo kregali, nam je kar malce žalostno povedal Ivan Ramovž.

Dal nam je vedeti, da mu ni vse-eno, kako je z Gradisom in kaj se dogaja v njem. Zato smo prepričani, da bo z Gradisovim vozilom napravil še precej kilometrov in upamo, da tako uspešno kot doslej. Pa srečno vožnjo!

Mate Kaparič

Mavricij Ravnikar

Za koliko jedo naši delavci?

Človek ima lahko okoli sebe še tako razkošje in bogastvo, pa od vsega tega ne bo mogel živeti, če ne bo imel hrane. Ta je tista, ki ga drži pokonci, mu omogoča, da dela in misli. Od dobre prehrane je odvisno, ali bo človek lahko tudi dobro delal. Pri nas o tem včasih kar premalo premišljujemo, čeprav je ravno v takem podjetju, kot je naše, še kako važna dobra prehrana. Treba je težko delati, na prostem in tudi v mrazu. Še tako dobra oprema tu ne bo veliko storila, če ne bodo ljudje siti in pogreti s toplim obrokom.

Obiskali smo nekaj naših TOZD, da bi videli, kako skrbijo za prehrano svojih zaposlenih, kolikšna je cena teh obrokov in kakšna je pravzaprav hrana.

TOZD GE LJUBLJANA: Vsak delavec, ki ne živi doma, ampak v samskem domu, ima možnost, da je tam. Hrano dobivajo iz družbene prehrane v Ljubljani, edina skrb vsakega je, da si pravočasno naroči hrano za naslednje dneve. Z malico je nekoliko drugače. Dajanje toplih obrokov je organizirano po vseh večjih gradbiščih. Tudi te obroke dobivajo iz obrata družbene prehrane. Tam, kjer so manjša gradbišča in tudi oddaljena, si organizirajo malice v bližnjih bifejih ali gostilnah. Pa še cene: kosilo družbene prehrane stane 9 din, večerja 4 din, malica pa 3,8 din ali pa 3 din. Pri malicah ne plačajo tudi kruh, ki je zraven, kot je to potrebno pri drugih dveh obrokih.

Za plačilo hrane enota regresira s 60 din na mesec. Ta dodatek je mišljen za malico.

TOZD GE LJUBLJANA OKOLIČA: Obroke prav tako dobivajo iz družbene prehrane, in sicer stane kosilo 9,30 din ter malica 5,20 din. Pri tem enota regresira malico s 3,6 din dno vsak dan in kosilo 4,2 din vsak dan. Na gradbišču v Novem mestu je kosilo zaenkrat 12 din in malica 4,50 din — v Delavskem domu. V Vevčah je malica 7 din, kosilo pa 17 din; malico regresirajo s 1,80 din in kosilo z 10 din. V Šiški je kosilo 10 din in malica 6 din, regresirajo pa tako kot na gradbišču v Jaršah. Tisti, ki delajo na gradbi-

šču Interevropce, plačajo malico 5,30 dinarjev.

TOZD SPO: V tej TOZD je prehrano težko urediti, saj so zaposleni razmetani po vseh gradbiščih. Zato se pač hranijo tam, če je urejena prehrana. Vendar pa moramo pripomniti, da je za njih hrana v gradbiščnih menzah nekoliko dražja kot za ostale delavce, zato pa dobijo znižane dnevnice (najnižja 30 din in najvišja 55 din). Na upravi TOZD jedo v skupni menzi s Kovinskimi obrati, tu pa stane malica od 3,50 dinarjev, preko 7 din do 9 din.

Po napornem delu, po vročini in mrazu se vsekakor prileže malica

TOZD ŽELEZOKRIVNICA: Tu imajo urejeno prehrano za vse zaposlene, nudijo pa usluge tudi sosedsnjemu gradbišču Interevropce. Malica stane 5,30 din, dobivajo pa jo iz gostinskega podjetja v Mostah.

DOM UČENCEV Nove Jarše — Tu dobivajo hrano iz Ljubljanske družbene prehrane. Vajencem nudijo 4 obroke na dan, in sicer po naslednjih cenah: zajtrk 5 din, kosilo 11,60 din in večerja 5,10 din. Cena malice je različna, saj delajo vajenci na različnih gradbiščih, giblje se od 5,30 dinarjev do 7,10 din.

TOZD KO MARIBOR: Tu dobivajo malico iz samskega doma. Na začetku je bila 2,60 din, kmalu pa so podražili na 6,00 din. Za ta denar, pravijo, pa kvaliteta hrane ne ustreza in tako se je poslužujejo le še vajenci, ki imajo malico pač plačano in 5—7 delavcev. Ostali jedo sendviče ali kaj podobnega.

Tako jedo po naših TOZD. Seveda danes nismo zajeli vseh in torej nadaljevanje sledi v naslednji številki.

Iz razgovora na Ravnah

10. oktobra so člani komisije za proizvodnjo in delitve dohodka ravnanske TOZD razpravljali o delitvi dohodka po zaključnem računu za leto 1972, o rezultatih poslovanja za triletnje leto 1973 in o osebnih dohodkih v letošnjem letu. S tega sestanka objavljamo izveček pogovora prisotnih, ker mislimo, da ta več pove kot suho poročilo.

Tone Zaletelj: Uspeh enote v triletnem letu je zadovoljiv, kar dokazuje, da smo še vedno pri vrhu v okviru gradbenih enot podjetja. Pozna pa se, da nimamo večjih del, z manjšimi pa so večji stroški.

Karel Ficko: Med ljudmi pa zaradi zvišanja življenjskih stroškov in ostanjavanja plač na isti ravni ni več taksnega zadovoljstva kot včasih; delovni elan in disciplina padata.

Marjan Berčič: Stroški poslovanja hitreje rastejo kot pa dohodek. Mi smo zato tu, da ugotovimo vzroke padanja uspeha in poizkušamo oceniti položaj do konca leta. Potrebne so podrobnejše analize, da bomo lahko sedanje hibe odpravili.

Nikola Novak: Med delavci ni pravega posluha za interes podjetja in dosti kritizirajo. Glavni vzroki za takšno stanje so, da si zaposleni iščejo razne vrste dodatnih virov zaslužka, saj cene rastejo, plače pa ne.

Ivan Ciringer: Eden bistvenih vzrokov za porast stroškov so višje cene materialov.

Tone Zaletelj: V tem letu smo močno širili in povečali obseg svojega dela. Odprli smo več novih gradbišč, med njimi na avtocesti in v Slovenj Gradcu. Pri tem smo imeli velike stroške s pripravljalnimi deli, s prevozi in drugim. Vsi našti stroški se bodo pokrili ali vsaj zmanjšali, ko bomo objekte v celoti zaključili. Nabavili smo tudi nove opazne plošče in ogrevalne elemente in še dosti drugih nujnih stvari, brez katerih se ne da dobro delati. Hočemo biti solidna firma, zato pa moramo biti opremljeni in so povečani stroški opravičeni. Poglavitni pogoj za naš uspeh pa je delovna disciplina, ki jo moramo nujno izboljšati.

Janez ing. Herczeg: To delovno disciplino močno rušijo izostanki z dela brez opravičila.

Marjan Berčič: Kar se tiče osebnih dohodkov, smo v mejah našega uspeha. Če gledamo naše izplačane OD, vidimo, da smo z vidika socialnega razlikovanja zelo zadostili zahtevam, saj je razlika med delitvijo OD preko 100 razmerje le 14:22 v korist organizatorjev proizvodnje. Pomembno je tudi, da vidimo, kdo so delavci, ki pri GE prejemajo nižje OD in zanje analizirajo vzroke.

Tone Zaletelj: Vodimo pošteno politiko pri delitvi OD, saj smo delavcem v preteklem mesecu dali akordne presežke, organizatorji proizvodnje pa niso dobili nič.

Marjan Berčič: Način obračunavanja terenskega dodatka na dan ne vzpodbuja, ampak ščiti tiste, ki nadur nočejo delati. V tem letu smo močno občutili, kakšne težave smo imeli, ker delavci nočejo več delati preko rednega delovnega časa. Morali bi se pomeniti, da damo kolektivno določen del gibljivega dela in jim s tem dvignemo delovni elan.

Tone Zaletelj: Dogovoriti se moramo, kakšen osebni dohodek lahko damo kolektivno z ozirom na sedanje stanje, da jim pokažemo, da mislimo nanje.

Bogomir Gabrovce: Kolektiv pričakuje, da bo v tem mesecu določen del s plačo, ker se jim je le obljubljalo, da bodo v sezoni boljši OD.

Ludvik Lihteneger: Niso redke izjave delavcev, da se jim za ta denar ne splača več delati, ker z zaslužkom pokrivajo le najnujnejše življenske potrebe. Mislim, da bi se v tem mesecu le odločili za podelitev gibljivega dela.

Tone Zaletelj: Sem za to, da v tem mesecu delimo iz naslova gibljivega dela in akordnega presežka. Naša nloga pa je, da poiščemo vse rezerve, postrimo delovno disciplino in delovno zavest. Pri izplačilu OD za oktober podelimo le 15% gibljivega dela in akordnj presežek v povprečnem znesku 100 din na zaposlenega. Kolektivno pa moramo pojasniti, da nam sedanji položaj kaj več ne dovoljuje.

Srečanje upokoјencev na Jesenicah

Za 12. oktober je jeseniška TOZD povabila na srečanje vse tiste upokoјence, ki so odšli v pokoj v zadnji 20 letih Od 44 vabljenih jih je na to slovesnost prišla ravno polovica, to pa je tudi razumljivo, saj so nekateri upokoјenci doma tudi iz drugih republik ali pa zelo oddaljenih krajev in tako se žal niso mogli udeležiti veselega srečanja.

Dopolodne so se zbrali v jedilnici jeseniške menze, kjer jih je čakala manjša zakuska, nato pa so se z vstopom odpravili na ogled večjih gradbišč. Ogladali so si tako gradnjo stanovanjskega naselja na Planini pri Kranju, obe šoli v Kokrici in Predosljah, nazaj grede pa so videli še nov samski dom z menzo in gradbišče na Bledu. Za novosti na gradbiščih, načini gradnje in nove gradbene stroje so se upokoјenci zelo zanimali, posebno še bivši delovodje in kvalificirani delavci. Po kratkem izletu so se upokoјenci vrnili na Jesenice, kjer jih je čakalo kosilo. Razporežene vseh prisotnih je bilo res dobro in tako se je kosilo nadaljevalo v prijetno zabavo, polnih spominov in prijetnih pogovorov. Pridrutili so se jim tudi direktor TOZD Franc Vovk, tehnični direktor Božidar Lukač, Ljuba Tarman, Viljem Zrim in predsednik DS Stane Simeonov.

Ko so se poslavljali, so bili za srečanje resnično vsi hvaležni in zaželeli so si, da bi odslej postalo srečanje vsakoletno.

Gradisov vestnik

•Gradisov vestnik• Izdaja delavski svet podjetja Gradis Ureja ga uredniški odbor Odgovorni urednik Lojze Cepuš. Tiska tiskarna •Toneta Tomšiča• v Ljubljani. — Izhaja mesečno

Učimo se nemški

53. Lektion

Wir lernen Deutsch
Fortsetzung: Ergänzen Sie die Endungen der Adjektiva
Dopolnite končnice pridevnikov!

Die Schaufenster

Daneben sehen wir ein gross-, schön- Geschäft mit verschiedenen Sachen, die der Herr braucht. Da liegen im Fenster in lang-Reihen viel seiden- und kunstseiden- Krawatten, blau-, rot-, und ander- mit prächtig-, bunt- Mustern. Hier liegen neu- Oberhemden mit modern- Kragen, weiss- und farbig-, für jeden möglichen-Geschmack etwas Brauchbar-. Da stehen viele Heren, mehr jünger- als älter-, und suchen, welches bunt- Oberhemd oder welche rot-, blau- oder gemustert- Krawatte sie sich wünschen wollen.

Daneben ist ein ander- Geschäft mit ein- gross- Fenster voll von herrlich- Porcellan und Glassachen. Das weiss- und bunt- Porzellan leuchtet uns entgegen, aber noch mehr strahlen die blank- Kristallgläser. Die Damen suchen solche weiss- oder farbig- Tassen, Teller usw., die gut zu ihren passen.

Aber da gibt es noch sehr, sehr viele gross- Geschäfte mit sehenswert- Schaufenstern, und man kann stundenlang durch die belebt- Strassen einer Grossstadt gehen, wenn man alles sehen will.

Jetzt wollen wir von der Komparation (stopnjevanje) der Adjektive sprechen.

1. Stufe Positiv 1 stopnja — osnovnik schnell	2. Stufe Komparativ 2 stopnja — primernik schneller	3. Stufe Superlativ 3 stopnje — presežnik am schnellsten ali der, die, das schnellste am grössten am besten am höchsten am nächsten
--	--	--

gross gut hoch nah	grösser besser höher näher	am grössten am besten am höchsten am nächsten
-----------------------------	-------------------------------------	--

Beachten Sie:

1. die zweite Stufe hat die Endung -er, die dritte Stufe hat die Endung, -st, aber -t nach dem s-Laut, z. B. grösste
2. Die 2. und 3. Stufe haben oft Umlaut.
3. Alle drei Stufen haben die Adjektiv-Endung -e, wenn sie mit dem Artikel vor dem Substantiv stehen.

1. Silber ist teuer. Silber ist ein teures Metall.
2. Silber ist nicht so teuer wie Gold. Silber ist ein nicht so teures Material wie Gold.
3. Gold ist teurer als Silber. Gold ist ein teureres Material als Silber.
4. Platin ist von allen Metallen am teuersten. Platin ist von allen Metallen das teuerste

Beachten Sie! (Pazite na): so teuer — wie, nicht so teuer — wie viel teurer — als nicht so teuer — als

Steigern Sie: alt* — jung,* arm* — reich, hart* — weich, kalt* — kühl, warm* — heiss, lang* — kurz,* breit* — schmal, tief* — hoch,* gut* — schlecht, viel* — wenig, klug* — dumm,* schwach* — stark.* Adjektiva mit* haben im Komparativ und Superlativ Umlaut. (preglas)

Bilden Sie Sätze nach folgendem Beispiel: Auto, D-Zug, Flugzeug: Das Auto ist schnell, der D-Zug ist schneller, das Flugzeug ist am schnellsten. 1. nett: dein Freund, dein Vetter, dein Bruder. 2. hoch: Vohnhaus, Universität, Kirchturm. 3. lang: die Frau, die Save, die Donau. 4. hübsch: seine Schwester ihre kleine Freundin, meine Kusine. 5. warm: im Sommer Klima in Jugoslawien, in Italien, in Nordafrika. 6. fleissig: mein Bruder, meine Schwester, ich selbst. 7. wenig: Vater raucht, Sohn, Tochter. 8. interessant: Journalist schreibt, Universitätsprofessor, berühmter Dichter. 9. weit: Junge springt, Sportler, Weltmeister. 10. gut: Junges Mädchen singt, Musik-Studentin, bekannte Opernsängerin.

Unregelmässige Komparationen:
gut — besser — am besten, viel — mehr — am meisten, hoch — höher — am höchsten.

Bilden Sie Sätze nach folgendem Beispiel!

Afrika, Amerika, Asien — grosser Erdteil: Afrika ist ein grosser Erdteil, Amerika ist ein grösserer Erdteil, Asien ist der grösste Erdteil von allen.

Beachten Sie! Vor dem Superlativ steht immer der bestimmte Artikel. 1. Pferd, Ochse, Elefant — starkes Zugtier. 2. Fluss, See, Meer — tiefes Gewässer. 3. Eisenbahn, Auto, Flugzeug — modernes Verkehrsmittel. 4. Haydn, Mozart, Beethoven — bedeutender Musiker. 5. Hyazinthe, Veilchen, Rose — haben herrlichen Duft. 6. Tischlampe, Kronleuchter, Scheinwerfer — geben helles Licht. 7. Kaminheizung, Ofenheizung, Zentralheizung — geben warme Wohnnung.
Neue Übung in der nächsten Lektion!

Wörter — besede

prächtig — krasen Oberhemd — gornja srajca r Geschmack — okus brauchbar — uporabljiv leuchten — svetiti se strahlen — sijati blank — svetel, sijajen s Kristallglas — kristalno steklo schenswert — znamenit belebt — živahan so teuer wie — tako drag kakor teurer als — dražji kot (kakor) kühl — hladan klug — pameten nett — ljub r Kirchturm — cerkveni stolp r Kronleuchter — lestenece e Heizung — kurjava e Kusine — sestrična	hübsch — lep, čeden r Vetter — bratranec s Klima — podnebje ich selbst — jaz sam r Journalist — časnikar r Dichter — pesnik r Sportler — športnik r Weltmeister — svetovni mojster unregelmässig — nepravilen r Erteil — zmljina r Ochse — vol s Verkehrsmittel — prometno sredstvo bedeutend — pomemben, slaven r Duft — vonj r Scheinwerfer — žaromet
--	---

Ali mi tudi vi ne verjamete, tovariš doktor, da lahko z mojo plačo dobro živim?

Učenci pri praktičnem pouku

Težnja po aktivnosti

Zelo obširne priprave na konferenco domske skupnosti, ki so potekale v drugi polovici oktobra, so razgibale mladino Doma učencev v Ljubljani. Ko je bilo učencem obširno obrazloženo, kako naj poteka, oz. kakšno naj bo življenje učencev v domu, da bo čim prijetnejše, vsebinsko bogato in v skladu s potrebami zdravega telesnega in duševnega razvoja mladega človeka, so učenci dali vrsto predlogov, ki so več ali manj odraz njihovih teženj in potreb. Zlasti je razveseljiva ugotovitev, da si želijo vsestransko aktivnost, kajti nedejavnost in prepuščenost samim sebi jih duši in nervira.

Vse to se je v polni meri odrazilo tudi na konferenci domske skupnosti, ko so učenci volili svoje vodstvo in kasneje, ko so posamezni organi začeli razpravljati o programu svojega dela.

Cepprav program dela domske skupnosti še ni do potankosti izdelan, je pa iz njenega osnutka že razvidno, da si mladina želj udeleževati zlasti na športnem, kulturnem pa tudi na družbeno političnem področju. Želi si tudi več poučno strokovnih, potopisnih, zdravstvenih in drugih predavanj. Prav tako si želijo vsaj nekaj izletov in ekskurzij, ogledov filmov in gledaliških predstav ter muzejev.

Na kulturnem področju želi mladina tudi sama delovati. Na njihovo željo bo v domu deloval fotokrožek in risarski krožek. Oba krožka namravata za Dan mladosti pripraviti razstavo najboljših fotografij in

skic. V domu bo deloval tudi dramski krožek, ki bo pripravljaval proslave jubilejnih dni in nekaj zabavnih večerov. Učenci nameravajo izdati tudi nekaj številk domskega časopisa, v katerem bi objavili svoje pesmi in druge sestavke.

Kar zadeva dejavnost na družbeno političnem področju, bodo predmet njihovega zanimanja zlasti naslednje teme: ustavni amandmaji, ustvarjanje in delitev dohodka v podjetju, ustanavljanje TOZD-ov, cilji neuvrščenih držav, vloga Jugoslavije v svetu, izraelsko-arabska vojna itd. Več pozornosti namravajo posvetiti tudi jubilejnim dnem in se temeljiteje seznaniti s pomembnimi dogodki iz NOV.

Učenci si želijo dosti večjo dejavnost tudi na športnem področju. Menijo, naj bi se vsakdo izmed njih vključil vsaj v eno izmed športnih disciplin, ki jih gojijo v domu, kar naj omogoči formiranje čimboljših športnih ekip in uspešnejši nastop na gradisovih mladinskih igrah v prihodnjem letu. Ker je izvajanje programa dela domske skupnosti povezano s precejšnjimi finančnimi sredstvi, je domska skupnost obravnavala tudi to vprašanje. Učenci so izrazili pripravljenost, da si z raznimi akcijami zagotovijo del potrebnega denarja, menili pa so tudi, da bi morale TOZD, kjer delajo, pokazati več razumevanja za njihove potrebe. Na dosedanje prošnje za pomoč pri izvažanju raznih akcij nekatere cnote sploh niso odgovarjale, oziroma so sporočile, da za ta namen nimajo denarja.

Edo Razdrih

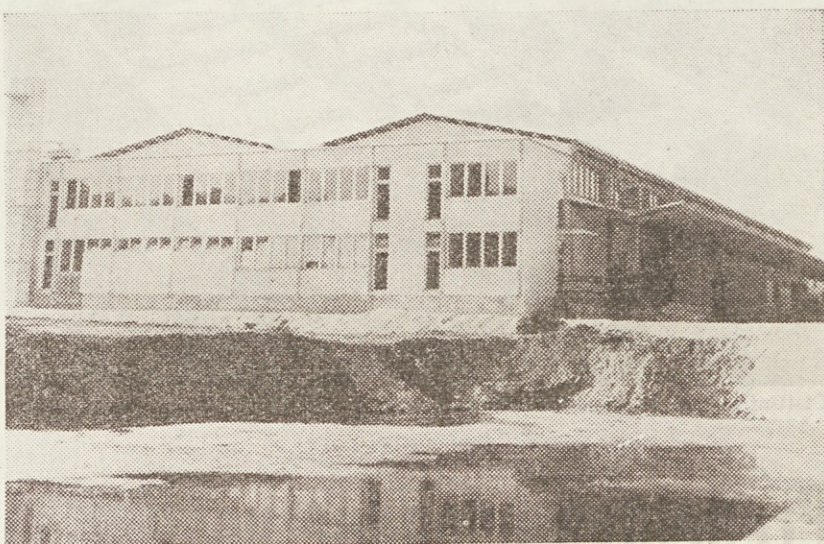
Letos še 12.000 m² novih hal

Konjice, Ruše, Rače, Lož, Ljutomer, Lenart, Ptuj, Murska Sobota, to so kraji, kjer bodo Mariborčani še letos postavili 12.000 m² novih hal.

To so v glavnem lastni projekti, statični del je delo ing. Spesa, arhitektonski del pa v sodelovanju z Industrijskim birojem Ljubljana in Projektivnim birojem v Ptuj.

Del hal ima ravno streho, s prednapetimi nosilci 15 m dolžine in medsebojnimi razmaki stebrov 12 m. Druge vrste hal pa so predalčni dvokapni nosilci z istim razponom in dolžino. Vsi elementi se izdelujejo v naši betonarni v Mariboru.

V zadnjem času so postavili že prek 8000 m² hal z ravno streho ter 3000 m² dvokapnic. Poudariti je treba, da imajo za vse postavljene hale napravljene pokalkulacije in sicer za material, delo na gradbišču, postavljanje itd., skratka vsak čas vedo koliko jih stane posamezna faza dela, element, koliko ugrajenega betona itd. (npr. za 1 m² hale je potrebno 0,64 za razkladanje težkih elementov).

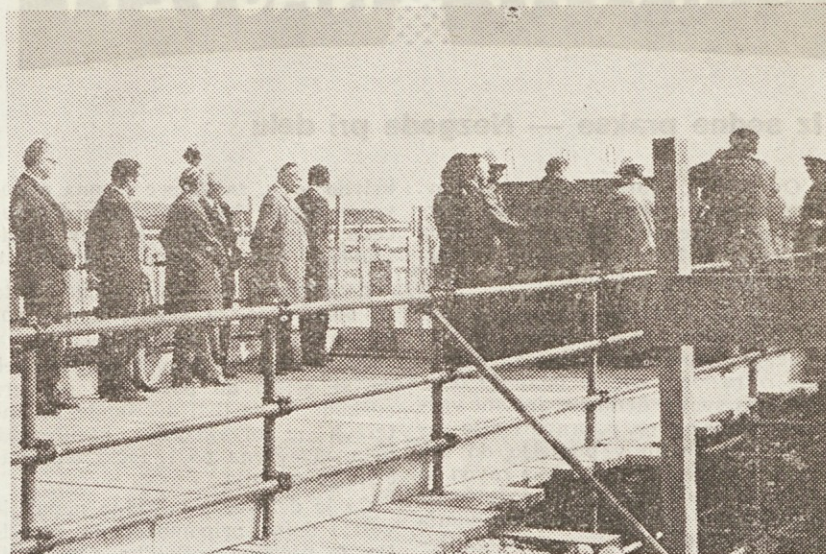
Nedavno so končali halo v Poljčanah, kj po notranji in zunanji ureditvi lahko konkurira še tako zahtevnim investitorjem.

Temeljni kamen ekonomske fakultete je položen

9. oktobra se je na našem gradbišču ob Titovi cesti v Ljubljani, kjer gradimo Ekonomsko fakulteto, zbrala kar precejšnja skupina ljudi, ki so prisostvovali polaganju temeljnega kamna.

Ekonomska fakulteta je do sedaj »uradovala« res v prostorih, ki sicer niso slabi, so pa premajhni in neprimerni za moderen način študija. Iz leta v leto se je večal vpis novih študentov, ki so želeli postati ekonomisti, in zadnji izračun kaže, da pride na vsak sedež v predavalnicah 6 slušateljev. Spremljanje predavanj v takih razmerah pa je res nemogoče. Odločili so se torej za investicijo, ki je sicer precejšnja, vendar se bo slovenski družbi bogato obrestovala.

Polaganju temeljnega kamna je prisostvoval poleg predstavnikov slovenske univerze tudi ing. Andrej Marinc, temeljni kamen pa je položil France Popit.

Temeljni kamen ekonomske fakultete je položil France Popit

Naši „konjičkarji“

Vsak človek ima svoje veselje — eden s tem, drugi z onim. Večina nas po končanem vsakdanjem delu v službi čaka doma tudi dosti dela, vendar vedno najdemo kakšen trenutek tudi zase in takrat delamo tisto, kar nam je res v veselje. Takrat se oprimo naših »konjičkov«, pa naj bo to zbiranje značk, znakov in česa drugega ali pa kakšno drugačno delo.

Tudi naši zaposleni se v prostem času z marsičem ukvarjajo in sklenili smo, da bomo v vsaki številki predstavili nekoga, ki v prostem času ne zna samo počivati in spati, ampak tudi kaj drugega. Ko prvega teh »konjičkarjev« bomo predstavili kovinostrogarja Maria Herneca iz Kovinskih obratov v Mariboru. Pa naj sam pripoveduje:

»Moje veselje je sestavljanje križank raznih vrst, ukvarjam pa se tudi z kegljanjem in TRIM-om, saj sem vodja te sekcije v naši TOZD. Ampak moje največje veselje še vedno ostaja pri križankah. S tem delom sem se začel ukvarjati že s petnajstimi leti in precej ur vsa ta leta sem predsedel ob teh malih kvadratikih in kombiniral. Moja prva križanka je bila objavljena prav v Gradisovem vestniku. Sedaj pa včasih pošiljam križanke še v Ugankarskega Pavlina, v Tovariša in v KIH. Precej so mi jih že objavili.

Moram reči, da mi ta konjiček vzame precej časa. Tako za eno manjšo križanko porabim 2-3 ure, za skandinavsko (te veličine, kot je bila v zadnjem Gradisovem

Mario Hernec

vestniku) pa tudi 14 dni. Seveda med tem časom delam tudi še kaj drugega kot križanko. Pri tem delu imam precej težav z iskanjem besed. Slovenci imamo precej skop vsakdanji jezik in ne veliko novih izvirnih besed. V križankah pa mora biti ravno teh dovolj, nikakor pa ne tukaj in ostalin leksikonskih navlak.

Tak je torej naš Mario Hernec. Sami moramo dodati še to, da je eden izmed tistih redkih, ki kdaj pa kdaj tudi kaj napišejo za naš časopis in upajmo, da bo tudi še naprej.

N. G.

Križem po Novem mestu

Ni še dolgo tega, ko nihče ni pomislil, da bi Gradis v kratkem začel dela v Novem mestu. Vendar že skoraj dva meseca izvaja TOZD Ljubljana okolica dela za Industrijo motornih vozil iz Novega mesta. Dela potekajo po planu in zelo uspešno.

Kakor je omenjeno gradbišče vzniklo čez noč, tako so se tudi vzporedno s tem pojavile nove težave in problemi. Če gledamo globalno, je več ali manj v redu, če pa se pogledamo v detajle, pa ugotovimo še nekatere pomanjkljivosti, ki spremljajo in se pojavljajo kontinuirano na različnih gradbiščih.

Veliko težav je bilo s pripravo dela, ki je istočasno potekala kot samo izvajanje del. Po oceni in razgovoru so investitorji zelo zadovoljni z izvajalcem — enoto Ljubljana okolica.

Posebno pozornost je potrebno posvetiti ureditvi naselja, kjer se vedno postavljajo določene težave. Precej časa in veliko dilem je bilo ravno okoli postelj. Nekateri odgovorni so znali grajati, da delavci spe v novi, lepo opremljeni baraki (ki je lahko vzgled naselju Tomačevo!), na tleh, seveda ne brez blazin, novih odev in ostalega perila. Koliko problemov je bilo okoli nabave dvajsetih postelj, vedo samo tisti, ki so se s tem problemom ubadali. Zelo nezrelo je namreč situacijo obsojati, ne pa jo detajlno poznati.

Vendar v Novo mesto nisem šel zato, da bi samo opazoval in gledal tisto, kar je za videti, ampak, da bi tudi povprašal nekatere naše delavce novega gradbišča o njihovem počutju v dolinskem okolju.

Najprej sem se pogovarjal s tovarišem Kalinom, sektorskim vodjem,

kaj in kako misli o novi sredini. Na vprašanje mi je odgovoril takole:

»Z veseljem sem sprejel svojo sedanjost vlogo in na vse skupaj gledam z dokajšnjo mero optimizma. Lahko rečem, da bo to gradbišče rentabilno, kot tudi sam poseg Gradisa na to območje me zelo veseli. S tehnične in finančne plati lahko rečem, da smo lahko prav vsi zadovoljni. Vem, da je bilo na začetku za marsikatero hudo priti v novo okolje. Aklimatizirali pa smo se sedaj že skoraj vsi. Zelel bi le, da bi bilo za delavce vse, kar je še nujna potreba, čimprej ter čimbolje urejeno.«

Zelo podobnega mnenja sta bila tudi delovodji Boka in Krušel. Dodala sta že k vsemu izrečenemu, da želita čimbolje razumeti težnje, potrebe in interese delavcev novega gradbišča.

Hotel pa sem tako iz radovednosti, kot tudi po službeni poti priti do čim bolj točnih informacij o problematiki organiziranosti gradbišča. Prvega, ki sem ga pobaral, malce sem moral pač počakati, kajti bil je v pravem delovnem elanu, delavca Handanovič Sukrijo, mi je na vprašanje odgovoril tako:

»V začetku je bilo težko. Vozili smo se vsak dan v službo z Gradisovim avtobusom iz Ljubljane. Sedaj ko smo v baraki, ki je nova in do-

bro opremljena, nam je kar dobro, posebno še sedaj, ko imamo vsi postelje. Inventar je ves nov in poskušamo nanj paziti.

Najbolj problematična je ureditev kopalnice in sanitarij. Prvega sploh nimamo, pričakujemo, vendar ne vemo kdaj bo to. Umivati se in kopati pa je nujna življenjska potreba. Čiščeno je sedaj bolje, vendar bi bilo potrebno dati na tla kakšno plastično oblogo, da bi bilo čiščenje hitreje in bolj učinkovito. Z ostalim pa smo kar zadovoljni.«

Delavec Čigoja Drago, ki je najin razgovor poslušal in je vse izrečeno svojega poklicnega tovariša potrdil, dodal pa je le to, da ne ve, kako bo z ogrevanjem bivalnih prostorov v naselju Novo mesto, ko bo mrz bolj pritiskal.

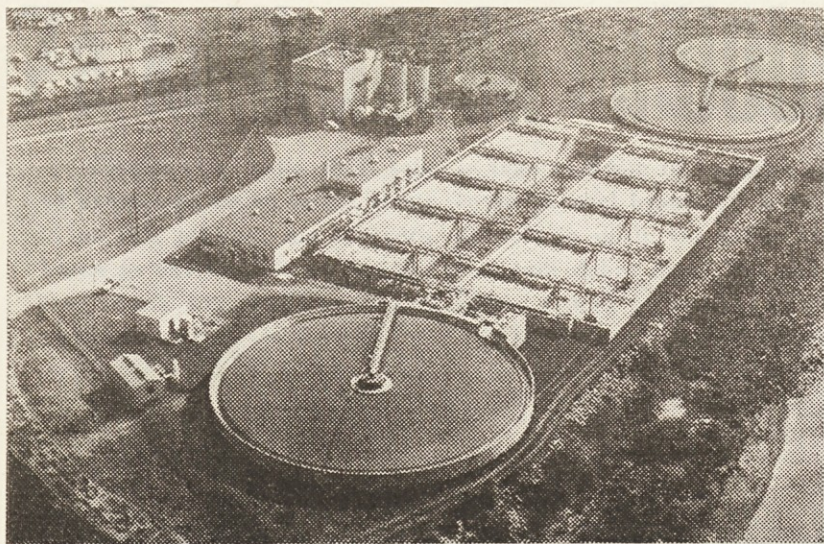
Naj dodam, da je v načrtu centralna kurjava, vendar se postavlja tu vprašanje, kdaj bo to nared.

Delavec Džebo Sulejman je v pogovoru izrazil željo po tedenskih gradbiščnih sestankih s posameznimi odgovornimi oziroma vodilnimi, z namenom, da se tekoče in podrobno pomeni o aktualni problematiki gradbišča. Izrazil je tudi željo po bolj organiziranju zdravstveni službi na sploh, kot tudi za samo gradbišče Novo mesto.

Še sem povpraševal naokoli, vendar delavci so izražali iste oziroma enake želje, ne, bolje rečeno, zahteve.

Ko sem odhajal sem si dejal, da jim ne smemo le obljubiti, da bomo to storili, vendar mora biti to čimprej storjeno.

Tone Kajfež

Čistilni sistem za odpadne vode

Predelava odpadne vode

Ta instalacija, ki je postavljena na mejo med zveznimi državami Maryland in West Virginia, izvaja terciarno predelavo odpadnih vod iz bližnje velike tovarne papirja in kanalizacijskih tokov iz treh mest na tem področju. V začetku se je pri industrijskih odpadnih vodah in mestni kanalizaciji zahtevala le primarna predelava. To je zahtevalo malo daljšo sedimentacijo pred ponovnim

uvajanjem vode v sistem. Kasneje so bile norme izboljšane in uvedena je bila sekundarna obdelava. Medtem pa je že stopila v veljavo v vseh združenih državah Amerike zahteva po terciarni predelavi vseh odpadnih vod, industrijskih in mestnih. Količina umazanije v odprtih vodnih sistemih se bo zmanjšala, tako, da se bo lahko obdržalo umazano odprtih vod na zelo nizki ravni.

Ekskurzija na avtocesto

Med najbolj delavnimi osnovnimi sindikalnimi organizacijami je tudi sindikat na centrali. Že lansko leto je organiziral nadvse uspešno ekskurzijo na gradbišče nove avtomobilske ceste na odseku Vrhnik—Postojna. Ker je bila večina udeležencev takratne ekskurzije mnenja, da bi bilo potrebnih takšnih ekskurzij še več, se je sindikat centrale odločil tudi za ogled štajerskega odseka nove avtoceste.

Skupina udeležencev ekskurzije med ogledom razpazanja nosilcev za viadukt

V mrzlem jesenskem jutru je avtobus z radovednimi potniki odpeljal še po stari »avtocesti« proti Štajerski. Izredno gosta megla ni motila samo šoferja, ki je moral biti pri vožnji zato bolj previden, ampak tudi ing. Franca Hočevarja, ki je prevzel strokovno vodstvo ekskurzije. Že v Levcu nam je začel razlagati o gradnji avtoceste, nekaj tudi o objektih, ki jih gradimo v Celju. Toda vse objekte smo lahko le bolj slutili, saj iz avtobusa nismo videli drugega kot gosto meglo. Kmalu smo prispeli na prvo postajo naše poti — Žiće in doživeli topel sprejem. Topel predvsem zato, ker je sonce že razkropilo jutranjo meglo in nas je kar lepo ogrelo. Podporni stebri viadukta v Žičah so bili zato videti še bolj mogočni. Po strokovni razlagi gradnje, sistema betoniranja in osnovnih tehničnih podatkov, ki nam jih je podal ing. Hočevar, smo se napotili na vrh hriba, da si viadukt ogledamo še z druge perspektive.

Tudi sosednji viadukt imenovan Škedenj-1 že dobiva svojo podobo. To bo eden izmed najbolj zahtevnih objektov, ki jih gradimo na avtocesti, predvsem zaradi gradnje na pobočju. Ko smo zvedeli osnovne podatke tudi o tem objektu, smo z avtobusom nadaljevali pot do Prelog in si tam ogledali gradnjo našega največjega viadukta. Ker je bila pač sobota, in na nobenem od obiskanih gradbišč niso delali, smo si tudi tu lahko še ogledovali mogočno konstrukcijo na podpornih stebrih, s katero montirajo podelžne nosilce vzdolž viadukta. Res škoda, da nismo videli samo delo montaže, saj dvigovali 78 ton, kolikor tehtajo nosilci, res ni kar tako. Naša pot nas je nato vodila mimo drugih naših gradbišč, ki smo si jih ogledali le iz avtobusa, še do enega izmed nadvozo, ki jih delajo naše enote. Strokovni del ekskurzije pa smo zaključili z ogledom pravkar dokončanega mostu v Dupleku.

Po končanem strokovnem delu ekskurzije smo se odpeljali v naš dom na Pohorju, kjer nas je čakalo kosilo. Po kosilu je bila še prijetna zabava s plesom. Sindikatu se zato za koristen in prijeten dan iskreno zahvaljujemo.

mk

NATAKARSKA

Natakar je šel s sinom v živalski vrt. Ko sta stala pred levjo kletko, je prišel paznik, vrgl levo velik kos mesa in šel dalje. »Očka,« je vprašal sin, »zakaj pa meso kar vržejo, zakaj ga ne servirajo tako kot ti delaš?« »Veš sinko,« je dejal natakar, »levi ne dajejo napitnin!«

ZAPOZNELA MAMICA

»Boris, zakaj te včeraj ni bilo v šolo?« Dobili smo družinski prirastek, tovariš učitelj. »A tako? Je bratec ali sestra?« »Ne ne. Mamica se je končno poročila.«

Sanje (ne) resnica

Srečala sta se dva Gradisovca France in Jure. France je bil zlovojen, pravzaprav jezen sam na sebe, da živi. Jure pa vesel, da te kaj. Pa pravi Jure: »Zaravo France, kako se kaj imaš, kako živiš, slišal sem, da si se na sestanku zopet »prsil«, ali res?«

France postane še bolj jezen in rdeč kot kuhan rak: »Kaj, še ti me zaj... kaj prsil, kdaj prsil, zakaj prsil? Pri hudiču, sedaj pa res ne vem, kdaj delam prav, lansko leto sem na sestankih molčal, bil sem v »zatišju«, pa so mi očitali, da sem slab član kolektiva, pa še kup drugih očitkov na račun molčečnosti. No, letos pa sem se odločil, da bom »aktivnejši« na sestankih, na področju samoupravljanja, sindikata itd., saj veš, kje vse sem že »not«. Ker sem se odločil, da bom aktivnejši pa sem malo glasneje povedal nekaj mojih misli — nekaj resnic pa mi že očitaš, da se prsim.«

»Ja, ja,« pravi Jure, »France, ti ne znaš, govori in pridruži se tistim, ki (samo) hočejo, pa (samo) mislijo, kako bi bilo bolje, drugo danes ni važno, glavno je, da imamo dobro voljo in da mnogo mislimo in mnogo hočemo, potem pa bomo že dosegli...«

»Jaz, France,« pravi Jure, »te kritiziram, ti se v naše politike sploh ne razumeš, premalo si razgledan. Saj veš, da smo mi razgledani v večini. Če boš šel po poti večine, ki politiko razume, pa ti ne bo nihče nič očital. Pogledj mene, vedno sem na stran večine, tistih, ki politiko razumejo, pa kar dobro vozim. Saj poznaš načelo »večina zmaga«, in to smo mi, ki politiko razumemo.«

Ko se France sredi noči ves prepoten zbudi, začne razmišljati: »Ali res ne smem povedati resnice, ali je res, da je prav in dovolj, da samo hočemo in mislimo, ali naj res delavec še samo od hotenja in mišljenja nekaterih živi?«

P. S.: Ne dovolimo, da so sanje resnica, upravljanje kolektiva je v naših rokah in ne samo v rokah tistih, ki »politiko razumejo«. Združimo naše sile in odločimo ter delajmo tako, da bo v prid nam vsem — danes, jutri in v bodoče. Za lepše in boljše življenje so nam potrebna dejanja in ne deklaracije, kaj ti le z dejanji bomo dosegli mi vsi — vse. Lo — jo

kadar gre za škodo, ki jo ima delavec zaradi poškodbe pri delu. OZD je torej odgovorna za škodo povzročeno s poškodbo pri delu, če ji je mogoče pripisati krivdo, ker je storila dejanje oziroma, ker ni storila potrebnega dejanja, npr. ni izvajala varnostnih ukrepov pri delu, zaradi česar se je delavec poškodoval. To velja tudi v primeru, če je dejanje krivdno storil ali ga krivdno ni storil drug delavec v isti OZD, za katerega obnašanje pa je OZD odgovorna.

Splošno načelo je tudi, da je mogoče odgovarjati za škodo tudi brez krivde (tako imenovana objektivna odgovornost) v tistih primerih, kjer izhaja škoda iz nevarne stvari ali je do nje prišlo zaradi okoliščin, v katerih je večja nevarnost (vožnja z motornimi vozili, zaganje s cirkularno, posest stavbe, izdelava eksplozivov itd.). Ni opravičenega razloga, da bi bila OZD oproščena take odgovornosti. Kdor nosi krivdo takega dela, nosi tudi tveganje! Prav tako ni nikakega razloga, da bi tako škoda moral trpeti delavec sam, brez pravice in možnosti do povračila. Istočasno to pomeni, da OZD delavcu ni odgovorna za škodo po načelu objektivne odgovornosti, vedno, kadar delavec pretrpi poškodbo pri delu. Ta odgovornost bremeni OZD le, če je poškodba nastala zaradi nevarne stvari ali zaradi okoliščin, v katerih nastopa večja nevarnost.

4. V skladu z navedenimi načeli o odgovornosti za škodo je stališče, da OZD ni odgovorna delavcu za škodo, če je poškodbo povzročil delavec sam. V tem primeru gre pač škoda v breme tistega, ki je za škodo odgovoren, to bi pa naj bil delavec sam, saj je s svojim krivdnim dejanjem to sam povzročil. To

je tudi v skladu z delovno obveznostjo vsakega delavca, da mora opravljati delo s potrebno pazljivostjo, delovno disciplino in vestno.

To velja tudi takrat, kadar delavec povzroči poškodbo pri delu, ki poteka v okoliščinah, v katerih je večja nevarnost, ako nobeden del škode ne izhaja iz okoliščin, v katerih je večja nevarnost.

5. Kadar sta za škodo odgovorna OZD in poškodovani delavec, ki je delno pripomogel k poškodbi, uporabimo pravila o deljeni odgovornosti. Delavec ima proti OZD pravico do odškodnine za tisti del škode, za katerega je ona odgovorna. Za tisti del za katerega je odgovoren delavec sam, pa OZD ne odgovarja.

Glede na to delavec nima pravice do odškodnine za škodo za toliko, kolikor je po svoji krivdi sam pripomogel do nastanka škode. To velja tudi v primeru, kadar delavec z navadno nepazljivostjo delno pripomore, da pride do škode ali poškodbe.

Vendar lahko sodišče v tem zadnjem primeru (kadar nastopa navadna nepazljivost delavca) odstopi od pravila o deljeni odgovornosti in odloči, da mora OZD povrniti delavcu tudi tisti del škode, ki bi po splošnem pravilu bremenila njega samega.

Takšna obveznost OZD je lahko upravičena le, kadar nastopajo posebne okoliščine, zaradi katerih pride do uporabe načela solidarnosti delovnih ljudi ter načela ekonomske in socialne varnosti človeka. Takšne okoliščine so posebne okoliščine, v katerih je bila škoda povzročena (npr. težji delovni pogoji, nujnost takoj opraviti določeno delo itd.) ali primer, da bi bil delavec hudo prizadet ali bi škoda posebnega pome-

krivda oseb, za katere je ona odgovorna, če je bila poškodba povzročena z nevarno stvarjo ali v okoliščinah, v katerih je večja nevarnost.

2. Organizacija združenega dela ni odgovorna za škodo, kadar povzroči škodo sam delavec.

Ce je delavec deloma pripomogel, da je prišlo do poškodbe, mu gre odškodnina za tisti del škode, za katerega je organizacija združenega dela odgovorna po 1. točki tega načelnega mnenja.

Ce je delavec z navadno nepazljivostjo delno pripomogel, da je prišlo do njegove poškodbe, sme sodišče izjemoma odločiti, kadar to opravičujejo posebne okoliščine, v katerih je do poškodbe prišlo, ter obseg škode in njen poseben pomen za delavca, da mora organizacija združenega dela povrniti tudi tisti del škode, do katere je prišlo zaradi navadne nepazljivosti delavca.

Obrazložitev:

1. Za škodo, ki nastane delavcu v delovnem razmerju zaradi poškodbe pri delu — bodisi, da je poškodba v obliki telesne okvare ali zdravstvene okvare, ali obeh, se delavec oškoduje s prejemki socialnega zavarovanja. No, znano je, da ti prejemki redno ne krijejo vse škode. Poznamo še številne primere tako imenovanega premijskega zavarovanja delavcev, za katere plača premijo organizacija združenega dela tako, da se tudi po tej poti delavec oškoduje za pretrpljeno škodo.

Toda, če ni s socialnim niti s premijskim zavarovanjem škoda v celoti krita, se postavlja vprašanje, pod katerimi pogoji je OZD s stališča civilno pravne odgovornosti odgovorna delavcu za nekriti del škode.

2. Pri odgovoru na to vprašanje so se pojavila v sodni praksi nasprotna stališča, ki izhajajo iz tega, da je OZD odgovorna delavcu samo, če je bila poškodba pri delu povzročena po njeni krivdi oz. po krivdi oseb, za katere je ona odgovorna. Druga mnenja pa izhajajo s stališča, da je OZD odgovorna delavcu vedno po načelu odgovornosti brez krivde tj. na podlagi objektivne odgovornosti.

Zaradi različnih navedenih mnenj, je bilo navedeno vprašanje dano na dnevni red razširjene občne seje Vrhovnega sodišča Jugoslavije, da bi zavzela skupno stališče.

3. Z našimi predpisi ni na splošen način urejeno vprašanje odgovornosti. Zaradi tega je treba odgovor na to vprašanje iskati v splošnih načelih našega prava o odgovornosti za škodo, pri čemer je treba upoštevati tudi poseben položaj delavca.

Po omenjenih splošnih načelih gre odgovornost za škodo v breme tistega, ki je škodo povzročil po svoji krivdi. Načelo odgovornosti za škodo, kadar je povzročena po krivdi, je treba uporabiti tudi v primeru,

Iz sodne prakse — Nezgode pri delu

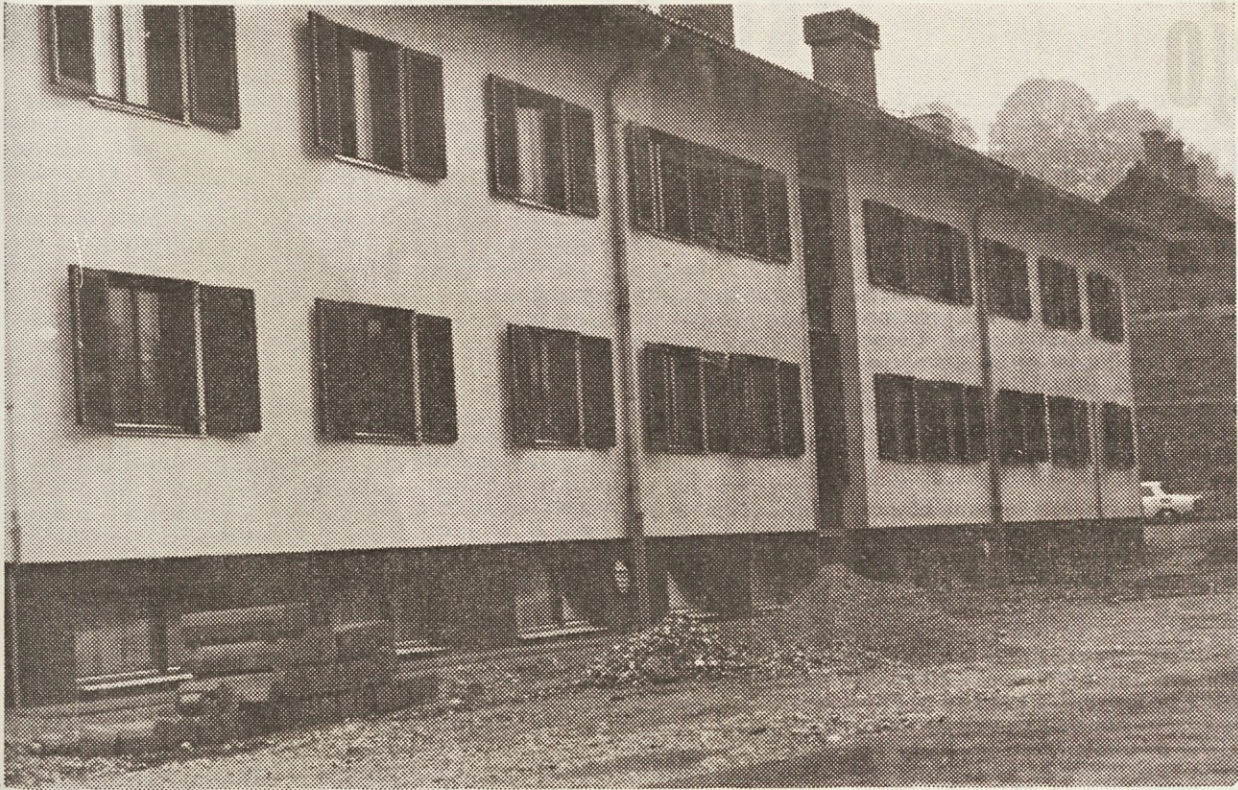
Opustitev varnostnih ukrepov. Odškodnina zaradi opustitve varnostnih ukrepov. Opozorilo delavca ne zadošča. Načelno mnenje Vrhovnega sodišča Jugoslavije.

Pred gospodarskimi sodišči se pojavljajo tožbe, ki jih zoper podjetja vlagajo zavodi za socialno zavarovanje iz razloga, ker je podjetje opustilo pri svojih delih predpisane varnostne ukrepe oz. naprave ter je zaradi tega prišlo v podjetju do nezgod. V takem primeru ima zavod za socialno zavarovanje po uredbi o financiranju socialnega zavarovanja (Ur. l. FLRJ 12/55) pravico zahtevati od podjetja povračilo vseh stroškov zdravljenja in rehabilitacije, razen tega pa tudi povračilo vseh invalidnin in pokojnin, ki jih mora zavod za socialno zavarovanje plačevati ponesrečeni osebi ali njegovi družini. Ta odškodnina se v skladu s sklepom Zveznega zavoda za socialno zavarovanje (Ur. FLRJ 8/56) plača v enkratnem pavšaliziranjem znesku ter predstavlja za podjetje denarno izgubo. Tako znaša višina te odškodnine za družinsko pokojnino v primeru smrti zavarovanca ter za invalidsko pokojnino v primeru nad 75% zmanjšanje zmognosti za delo 18.000,00 din. Če je delavna zmognost zmanjšana nad 50—75%, mora podjetje izplačati zavodu kot nadomestek za invalidnino 13.250,00 dinarjev. V primeru zmanjšanja zmognosti za delo od 33—50% znaša ta nadomestek 7500,00 din, v primeru 20—33% zmanjšanja delovne zmognosti pa 4800,00 din.

Pri razsojanju v teh sporih so gospodarska sodišča zavzela do malomarnih podjetij najstrožje stališče. Zadošča že ugotovitev, da podjetje ni v zadostni meri poskrbelo za varnost svojega osebja in da je zaradi tega prišlo do nesreče. Pri tem ne zadošča samo opozorilo delavcem, naj bodo pri delu previdni, temveč mora podjetje neposredno oskrbeti vse potrebne zaščitne naprave in tudi skrbeti zato, da delavci te naprave pri svojem delu tudi dejansko uporabljajo.

Kljub temu pa se ponavljajo razne nezgode pri delu, iz katerih nastajajo dolge in drage tožbe, v katerih posamezne stranke, zlasti delavci, ki nastopajo kot (p)oškodovanci pretiravajo svoje zahteve, zato objavljam *načelno mnenje* razširjene občne seje Vrhovnega sodišča Jugoslavije št. 2/71 z dne 7. in 8. decembra 1971 o odgovornosti za delavčovo škodo povzročeno s poškodbo pri delu.

1. Organizacija združenega dela je odgovorna delavcu v delovnem razmerju za škodo, ki izhaja iz poškodb pri delu, če je do poškodbe prišlo po krivdi organizacije ali po krivdi oseb, za katere ona odgovarja. Organizacija združenega dela je odgovorna delavcu za škodo, ki izvira iz njegove poškodbe pri delu tudi v primeru, kadar za povzročitev ni podana njena krivda niti

Ponos jeseniške TOZD je nov samski dom v Struževem

Naši po vsej Gorenjski

Naši gorenjski gradisovci imajo letos toliko dela, da se iz nje- ga še nekaj časa ne bodo izkopali, pa saj jim je to le v prid. Res je, da skoraj ni večjega kraja na Gorenjskem, kjer ne vidimo vr- hove naših žerjavov in zato si homo gorenjski »rajon« ogledali nekoliko bližje.

Pa začnimo kar pred pragom naše jeseniške TOZD. Na Jesenicah so že kar stalno abonirani v železarni in tako tudi sedaj delajo tam — za pri- bližno vrednost 1 milijon dinarjev. V kratkem pa bodo začeli na samih Jesenicah z izgradnjo mestnega cen- tra, kar jih bo zaposlilo za kakšnih 5—6 let. Tu bodo zaslužili približno po 20 milijonov na leto. Obeta se še nekaj novih del v železarni na Beli.

Premaknimo se malo nižje — na Bled. Tam so že nekaj časa v LIP, ki je tudi nekakšno stalno gradbišče. Letos je nekoliko manjše z ozirom na prejšnja leta, ker je treba neka- tera gradbena dela na drugih objek- tih končati v letošnjem letu. Delovne sile pa vedno primanjkuje. V LIP, so se lotili gradnje treh hal, 2 1/3 jih je že narejenih, ostalo pa bodo letos končali. Tudi nekaj manjših objek- tov bodo vznooredno s tem končali v letošnjem letu. Tako bo vrednost vseh teh objektov znesla 4,5 milijo- nov. Na Bledu pa so končali še en objekt, in sicer hotel Sloboda, ki je prinesel še dodatnih 28 milijonov.

Vzporedno s temi deli pa so gra- dili tudi na Pokljuki kjer so adap- tirali in dogradili Sport hotel, delajo pa še na Rudnem Polju in Zlatniku, kar vse skupaj zneslo 45 milijonov dinarjev. Pri vseh teh gradnjah mo- ramo omeniti, da jih je polovica na višini od 1500—2000 m, kar ni pre- več ugodno, saj vsako hladnejše vreme v jeseni prinese tudi kmalu sneg in delo je oteženo. Če bi imeli dovolj delovne sile, pred- vsem kvalificirane, bi lahko v po- letnem času nadoknadili zamudo, ob morebitnih kasnejših slabih vremen- skih razmerah, tako pa ni mogoče. Fluktuacija je namreč preko celega leta precejšnja.

V tovarni Elan imajo prav tako zastavljenih nekaj del — v vrednosti 2,5 milijona dinarjev, v okolici Kra- nja pa sta zrasli dve šoli, v Kokriči

je že gotova, v Predosljah pa bo do konca leta. Nekaj del je naročila tu- di vojska, ki bodo do maja končana. Še vedno gradijo v Savi in tu bo le- tos priteklo 35 milijonov in nasled- nje leto še 20 milijonov. V samem mestu gradijo poslovno zgradbo s skladiščem za Merkur v vrednosti 10 milijonov.

V Kranju je precejšnje gradbišče na bregu Save — Na Planini. Tam gradijo tri stolpnice. Dve bosta letos dograjeni, tretja pa do tretje faze. Pripravljajo pa že dela na Planini v drugi fazi pa še 2500—3000 stano- vanj.

Drugi blok samskega naselja v Kranju bo končan prihodnje leto

2. Tam bodo skupaj s Projektom zgradili do leta 1976 1500 stanovanj,

V Skofji Loki gradijo Jeseničani tudi za Gradis in sicer halo v Lesno industrijskem obratu, prav tako pa tudi halo za Embalažno grafično pod- jetje.

Pozabili smo še na nekaj. Na zgorn- jem delu Gorenjske je še Kranjska gora, kjer gradijo hotel Kompas. Letos bodo tam zaslužili 15 milijo- nov, hotel pa bo končan do aprila v naslednjem letu. Skupaj s tem bo vrednost del do konca gradnje na- nesla na 30 milijonov.

Ni kaj reči, kajne? Dela imajo več kot dovolj in tudi denarja ne bo malo.

N. GAŠPIR

POZABLJIVI POLICAJ

— Lahko vidim vaše vozniško do- voljenje, prosim?

— Moje vozniško dovoljenje? Saj ste mi ga pred tednom dni prav vi vzeli!

Preventivni ukrepi

Nakladanje in razkladanje motornih vozil

Kakršnakoli nezgoda ni boleča sa- mo za tistega, ki je nezgodo utrpel, ampak tudi za tistega, ki je nezgodo povzročil, bodosi iz neznanja, neho- te, ali iz malomarnosti. Res je tudi to, da se posledic nezgode pred nez- godo ne zavedamo, ali celo ne mo- remo zavedati. Resnost posledic se zavedamo šele, ko se je nezgoda že pripetila — toda takrat je prepozno.

Zato ukrepajmo in storimo vse, da do nezgod ne pride. No, pa pogledjmo, kaj morajo vedeti tisti, ki opravljajo tovarna motorna vozila in tisti, ki tovarna motorna vozila nakladajo in raztovarjajo. Tovarna motorna vozi- la smemo na cesti nakladati in raz- tovarjati samo v primerih, ko res ni drugega izhoda. To velja posebno v zaprtih ulicah, pred zgradbami, ki nimajo dovozov in podobnih prostor- ov. Če nakladanje in raztovarjanje v tolikšni meri ovira promet, da je ovirana ali celo onemogočena vožnja drugim voznikom, so dolžni zaintere- sirani take probleme in primere re- šiti sporazumno s prometnimi orga- ni. Brezpogojno pa so dolžni izrabiti tisti čas, ki je najbolj ugoden — mo- goče ponoči — če z nakladanjem in razkladanjem ne motijo okolice. Na- kladanje in razkladanje izvršimo v čim krajšem času, ne glede ali je to ponoči, ali podnevi. Nakladanje in razkladanje vozila mora potekati ta- ko, da ne ogroža mimoidočih pešcev ter voznikov in da nakladanje in raz- kladanje resnično ne traja dalj časa, kakor je to potrebno; predvsem pa je potrebno paziti, da ne padejo deli tovara na notranjo stran ceste, to je tja, kjer se gibljejo pešci in vozila. Poskrbeti pa je tudi za varnost de- lavcev, ki nakladajo in razkladajo tovor. Tehnična sposobnost vozila ne sme biti preobremenjena s tovorom, niti s sopotniki, ki spremljajo tovor, če to narekuje potreba.

Vozniki so odgovorni za pravilno nakladanje in razkladanje vozila, ra- to morajo posebej paziti, da je to- vor poravnan s stranicami vozila, da preko stranic ne štrlijo razni kovin- ski predmeti, bruna, deske, zaboji in podobno. Tovor praviloma ne sme segati čez voznikovo kabino, če pa na zadnji strani vozila presega več kot en meter čez najbolj oddaljeno točko vozila, mora biti označen z rdečo zastavico — tkanino. S prese- gajočim predmetom ne smejo biti zakriti signalni in razpoznavni znaki vozila. Ponoči pa je treba vsak pre- sežek dimenzij tovara na vozilu os- vetliti spredaj z belo, a zadaj z rde- čo signalno lučjo. Omenjene varo-

valne — mejne luči ne smejo utri- pati.

Luči morajo biti nameščene tako, da se jih lahko loči od ustaljenih si- gnalnih znakov in da so vidne tudi s strani. Obešanje zastavic oziroma rdeče tkanine zadaj na sredini tovo- ra nima nobene vrednosti za voznike, ki vozijo z nasprotni strani. Prav zanje pa je zelo važno, da vedo za preseženo dolžino vozila, ki se jim približuje. Zato mora biti zastavica oziroma rdeča tkanina nameščena ob levi strani tovara zadaj, oziroma mora tam goreti rdeča luč, spredaj pa, kot je že rečeno, bela luč.

V vseh primerih, kjer pa voznik dvomi v pravilno velikost tovara in meni, da bi se s takšnim tovorom ogrožal promet, je nujno, da se pred- hodno posvetuje s prometnimi orga- ni in upošteva njihova navodila.

Važno za prevoz sopotnikov na to- vornih vozilih je tudi to, da je tak- šna vožnja sopotnikov na tovarnih vozilih prepovedana. Izjemno lahko predstavlja samo tovor, ki morajo biti obvezno spremljani. V takem primeru pa je treba imeti posebno dovoljenje prometnih organov in se z njimi posvetovati glede načina var- nega prevoza in zavarovanja spremljevalcev. Spremljevalci praviloma ne smejo stati na tovoru, ampak mo- rajo biti zanje urejeni posebni za- varovalni sedeži. Razen tega morajo biti posebej opozorjeni in poučeni o nevarnostih, ki urejajo pri vožnji in o vseh svojih dolžnostih in nalogah med vožnjo.

Za pravilni poduk je odgovoren prometnik in voznik tovarnega vozi- la, ki ga med vožnjo upravlja. Po- sebno je treba paziti, da spremlje- valci na tovarih ne uporabljajo pred- metov, ki bi sezali čez širino ali dol- žino vozila, kakor je to označeno oz. dovoljeno.

Prevoz sopotnikov na priključkih, prikolicah in sprednjem delu vozila (stopnicah ipd.) je prepovedano. (Ve- lja tudi za viličarje in podobna vozi- la). Spremljevalci morajo biti obr- njeni v smeri vožnje. Sedeti morajo posamično. Za vozače v motornih to- vornih vozilih so določeni posebni sedeži, ki morajo ustrezati tozadev- nim pravilom. Voznik ne sme jemati na vožnjo več sovozačev, kot je v vozilu registriranih sedežev. Pri tem se mora seveda upoštevati tehnično opremljenost vozila, vrsta tovara, za- varovalne in druge ukrepe, ki velja- jo za prevoz potnikov in sovozačev.

Lo-jo

Kaj delajo kolektivni izvršilni organi

Odbor za informacije se redno sestaja nekajkrat v letu. Na njegovi zadnji seji so razpravljali o osnutku zvezne in republiške ustave — predvsem o tistem delu, ki govori o javnem obveščanju. Pri tem so člani odbora ugotovili, da bi se bilo potrebno bolj temeljito pogovoriti o vprašanju tajnosti in tajnih zadev v pod- jetju prav tako pa tudi o tem, kdo odgovarja za resnično pravo- časno obveščanje.

Druga točka dnevnega reda je obsegala pregled dosedanjega dela. Tovariš Cepuš je v svojem poročilu podal predlog notranjih, zunanjih in vsebinskih področij komuniciranja informativnega oddelka. O bodočem delu pa se je potrebno res temeljito pogo- voriti, saj morajo biti naši delavci zanimivo in temeljito infor- mirani o dogajanjih v podjetju. V sami razpravi se je pokazalo, da mora informiranje potekati v tej smeri, da informiramo ljudi o zadevah, o katerih morajo potem odločati. Delovni kolektiv bi moral informirati o čistem dohodku, o raznih programih itd., pa tudi o delitvi sredstev, osebnem dohodku in podobnem.

Velik problem v Gradisu pa je samo razdeljevanje časopisov, ki je slabo organizirano. Zato bi bilo potrebno zadoščiti ljudem, ki bi bili odgovorni za razdelitev Gradisovega vestnika, da bi tako res prišel do vsakega delavca. Pri tem bi morali uvesti disciplin- sko odgovornost. To naj bi steklo že z decembrom. Tako bi Gra- disov vestnik izhajal konec meseca in vsak delavec naj bi ga pre- jel skupaj s plačo.

Na seji odbora so tudi sklenili, da bi bila potrebna raziskava o poteku informiranja v podjetju. Ta analiza je že v delu.

V prvi polovici oktobra se je sestal odbor za načrtovanje in notranjo delitev dohodka, razpravljali pa so o obračunu proizvo- dne za prvih osem mesecev letos, o delitvi ostanka dohodka po ZR za leto 1972 in po planu za 1973 leto, o predlogu dodatkov za po- sebne pogoje dela, o vlogi TOZD Celje in OGP glede obremenje- vanja TOZD z nekaterimi pogodbenimi obveznostmi, o nekaterih spremembah cen itd.

Ugotovili so, da na zmanjšanje dohodka po fakturirani reali- zaciji vpliva velik delež (112 milijonov din) nedokončane proiz- vodnje. Ta proizvodnja ima vsega 0,94 milijona din ostanka do- hodka. Sem sodi skoraj vsa stanovanjska izgradnja. Sklenili so, da se bodo predstavniki vseh TOZD, ki gradijo stanovanja, zbrali na poseben sestanek, na katerem bi proučili ukrepe zaboljšanje stanja pri stanovanjski izgradnji. Odbor je tudi sklenil, da je treba vsem negativnim enotam sporočiti, da sestavijo sanacijski načrt, skladno z določilom samoupravnega sporazuma o združitvi TOZD v GIP Gradis.

Analitsko plansko službo so tudi zadoščili, da pošlje tehnični službi in vsem TOZD, ki so kršile interne predpise o omejitvi dela v podaljšanem delovnem času (število nadur), opozorilo in hkrati zahtevo obrazložitve za kršitev.

Nov samski dom v Kranju

Skrb za delavca in njegovo po- čutje mora biti ena najvažnejših pri gospodarjenju v podjetju, kajti le dobro preskrbljen človek bo lahko delal z veseljem in polno močjo. Kaj mu pomaga denar, če ga po končani službi ne čaka primeren streha nad glavo in dober obrok hrane. Marsi- kje, kjer jim to dvoje manjka, so ljudje nezadovoljni in upravičeno dvomijo v trditve, da ni moč na- strgati toliko sredstev, da bi se raz- mere dostojno uredile. Ponekod pa se delovni kolektiv zaveda, kaj je dolžan posamezniku, zato zanj tudi dobro poskrbi in eden teh je prav tovarna naša TOZD na Jesenicah. Prejšnji mesec je bil končan en del velikega kompleksa samskega doma v Kranju, en blok, v katerem je pro- stora sedaj za približno 200 ljudi, naslednje leto pa bodo zgradili še en blok, v katerem bo tudi velika kuhinja. Tako bi končno bilo tam

prostora za 70 ljudi. Zaenkrat imajo urejeno le začasno kuhinjo, ki pa je za sedanje stanovalce vseeno dovolj velika. Za začetek dobivajo po dva obroka hrane v tem novem domu, sicer pa bo število obrokov odvisno od razgovora z abonenti in stano- valci, ki bo v kratkem.

Celoten dom, ki si ga vsi tako želijo, bo ponos kranjskih Gradisov- cev in sploh jeseniške TOZD. Ko bo končan, pa za Jeseničane še zda- leč ne bo konca skrbi za standard zaposlenih. Na Jesenicah bo treba postaviti družinski stanovanjski blok, kasneje še en stanovanjski blok v Kranju, potrebujejo pa tudi nov objekt, kjer bodo pisarne in objekte za proizvodnjo. Dela je torej še dovolj in tudi sredstev za to bo treba precej, zato že sedaj združu- jejo vsi vsa sredstva, ki so na raz- polago, v to smer.

Dobri delavci nam rastejo

Našim učencem se je šolsko leto začelo že pred dvema mesecema in sedaj je učenje torej v polnem teku. Pa smo sklenili, da bomo nekatere med njimi obiskali, jih povprašali o tem in onem in videli, kaj pravzaprav delajo. Tak prvi cilj so bili učenci na Kovinskih obratih v Mariboru in tam smo najprej srečali inštruktorja Franca Klineja. Povedal nam je marsikaj o naših fantih:

»Letos imamo v naši TOŽD 29 učencev; 10 jih je v prvem letniku, 11 v drugem in 8 v tretjem. Vsi so strojni ključavničarji, le eden je rezkar.

Naj povem malo več o samem delu z učenci. To delo je iz dneva v dan težje. Mi starejši se sicer tudi spreminjamo, vendar se mlajši še hitreje in težko jih dohajamo. Tudi je današnji način življenja drugačen, kot je bil naš. Zaenkrat imamo na delu v delavnicah samo učence tretjih letnikov, prvi letnik je v celoletni šoli, drugi letnik pa na štirimesečnem teoretičnem pouku.

Naši učenci delajo v produkciji, torej gre vse v uporabo, kar izdelujejo. Delu z njimi je treba zato posvečati veliko pozornosti. Kadar so

na praktičnem delu prvi letniki, delajo osnovni kovinarski program — piljenje, sekanje, žaganje, vrtanje, rezanje navojev, zarisanje, žigosanje. Drugi letniki delajo na enaki osnovi, vendar že zahtevnejša dela, kombinirana tudi z varjenjem (elektro, in avtogeno), na vrsti so postopki strojne obdelave itd. Učenci tretjega letnika pa so že skoraj popolni delavci. Privajajo se na pravo proizvodnjo in znajo narediti že marsikaj, tudi že na osnovi risbe. Kakšni pa so drugače? Kar dobri fantje so to, dobri delavci bodo.«

Pa smo povprašali še same učence, ki jih je zaenkrat samo osem pri praktičnem delu, koliko so se v teh treh letih naučili, kako jim je všeč delo in podobno. Takole so nam povedali:

»Mislimo, da smo se v teh šolskih letih kar nekaj naučili. Marsikaj znamo že narediti. Pogoji za praktično delo so kar dobri, posebno sedaj, ko nas je samo osem in je dovolj prostora. Drugače pa je naša delavnica premajhna in kadar bo prišlo več učencev, ne bodo imeli kaj delati. Pripombe imamo samo na našo prehrano, predvsem na malico, ki je slaba. Sicer pa se vidi, da je slaba, tudi po tem, da pri nas malicajo samo tisti, ki morajo — to smo mi, ostali delavci pa živijo ob sendvičih ali pa gredo kam drugam. Poleg te dobre hrane pa si želimo tudi to, da bi ostali delavci živeli bolj z nami, da bi bolj sodelovali.«

Inštruktor je povedal svoje, vajenci svoje, vendar si te izjave ne naprotujejo. Vsi so ugotovili, da je učenec po končani vajeniški dobi sposoben za samostojno delo, da pa je potem od njegove prihodnosti odvisno, če bo res dober delavec.

Učenci v mariborskih kovinskih obratih znajo v svoji delavnici še marsikaj narediti

Ing. Bojan Špes, Peter Illec in ing. Vrečko na gradbišču

Orgaziranost mladine drugod po svetu

V današnji številki nadaljujemo tam, kjer smo prejšnji mesec končali:

SOVJETSKA ZVEZA: Vsevezna leninska komunistična zveza mladine VLKSM ali Komsomol se je razvijala na tradicijah prvih zvez revolucionarne mladine, ki so nastajale po februarjski revoluciji 1917. leta. Tedaj se je Komsomol razmeroma hitro oblikoval kot borbeni odred mladine, ki je odigral pomembno vlogo v oktobrski revoluciji. Podobno vlogo je imel Komsomol tudi v drugi svetovni vojni, kjer so komсомolci predstavljali udarno moč Rdeče armade. Pozneje pa so se vključili pri obnovi domovine in delu v Sibiriji. VLKSM ima okrog 2,5 milijona članov, in je glavni dejavnik pri propagiranju partijskih nalog v proizvodnji, kolhozih itd. Vedno večjo pozornost posveča idejno-vzgojnemu delu mladine, opaziti pa je tudi številne druge aktivnosti. V mednarodnem mladinskem gibanju se VLKSM pojavlja kot velika mladinska organizacija, ki želi vplivati na celotno mladinsko gibanje in ga podpreti s svojim ciljem. Sodelovanje ZMJ in VLKSM je bilo do avgusta 1968 precej obsežno, takrat pa je zaradi nasprotovanja vsej naši politiki prišlo do zastoja. V 1970 letu je prišlo znova do povečanega sodelovanja, ko je obiskala Jugoslavijo tudi delegacija VLKSM, ki jo je vodil prvi sekretar te organizacije.

MONGOLIJA: Mongolska revolucionarna zveza mladine je bila ustanovljena 1922. leta. Danes šteje preko 100.000 članov. V času nastanka je bila njena glavna naloga aktiviranje naroda in pomoč partiji v borbi proti notranjemu in zunanjemu sovražniku — japonskemu imperikalizmu. Organizacija vzgaja članstvo v marksističnem — leninističnem duhu in vključuje mladino pri izgradnji države. Z ZMJ sodeluje zaradi oddaljenosti zelo malo, čeprav je zanimivo, da so Mongolci po avgustu 1968 izrazili popolno pripravljenost za sodelovanje.

KITAJSKA: Zveza komunistične mladine je sprva obstajala kot Socialistična zveza mladine (1922). Leta 1935 je bila Zveza razformirana in preobnovljena v razne patriotske organizacije z različnimi imeni. 1949. leta se je znova ustanovila enotna mladinska organizacija z imenom Novodemokratska zveza mladine Kitajske. 1957. leta je zopet dobila sedanje ime in vključuje okoli 100 milijonov članov. V začetku »kulturne revolucije« je bila organizacija praktično razpuščena. Nekatere njene kompetence je prevzela »Rdeča garda«, ki tudi več ne obstaja in danes drži vso njeno aktivnost v zvezi z mladino v rokah partija preko takimenovanih »revolucionarnih komitejev«, katerih glavna naloga je vzgoja mladine v duhu idej Mao Ce Tunga.

Dovolj dela do konca leta

V začetku jeseni so se mladinci TOZD nizkih gradenj zopet sestali, da bi si začrtali program dela za zadnje tromesečje v letu.

Na tem sestanku so sklenili, da bodo za začetek čimprej pobrali članarino, ki znaša za celo leto 24 dinarjev. Članarino naj bi pobrali ob razdelitvi plač za mesec oktober. Tako zbran denar bodo uporabili za izobraževanje, organizacijo športnih prireditev, izletov in ostalo, do uporabitve pa bo počakal na hranilni knjižici. Ker pa tega denarja ne bo dovolj za kakšne širše akcije in bolj aktivno delo v mladinski organizaciji, so sklenili, da bodo naredili predračun za najbolj nujne potrebe in ga predložili sindikalni podružnici v svoji TOZD.

Zaposleni mladinci in tudi marsikateri starejši člani kolektiva kar premalo vedo o organiziranosti Gradisa ter vlogi TOZD v podjetju, za-

to bodo organizirali predavanje o tej temi. Mladim bo predavanje prav gotovo koristilo tudi pri pripravljanju za kviz o Gradisu, ki bo 28. novembra v Ljubljani.

Sindikat je ob prazniku Dneva republike pripravil ponavadi proslavo. Letos so se mladinci ponudili, da bodo po gradbiščih svoje TOZD sami organizirali male svečanosti.

Med vsemi temi nalogami moramo seveda omeniti tudi delovne akcije; mladinci so se namreč ponudili, da bi ob prostih sobotah opravljali razna dela na gradbiščih, dohodek, ki bi ga tako ustvarili, pa bi prepustili mladinskemu aktivu.

V programu dela za letošnje zadnje mesece imajo tudi organizacijo športnega srečanja v šahu in namiznem tenisu med posameznimi gradbišči, skupaj s službo varstva pri delu pa bodo pripravili predavanja s filmi o varstvu.

Naši vojaki pišejo

S temi par vrsticami bi rad pozdravil vse po vrsti v kolektivu. Vsem želim veliko sreče v delu in

Nusret Muhanović

življenju. Redno dobivam naš časopis Gradisov vestnik, ki ga vsak mesec željno pričakujem. Na koncu vse tiste, ki me poznajo, prav lepo pozdravljam.

Muhanović Nusret
V. p. 3972/17 E
36350 RAŠKA
Srbija

Trojni jubilej

Pred kratkim je slavila v enoti Ljubljana okolica življenjsko petdesetletnico Marija Umek, vodja obratna osebnega dohodka na enoti. Ob tem jubileju smo se delavci spomnili nanjo s skromnim, a s srcem danim šopkom rož.

Ganjenost, ki se je opazila, in orošene, a zelo živahne oči, so dale vedeti, da je dolgoletna gradisovka še zelo trdna in polna delovnega elana. Ko boste brali te vrstice, bo naša jubilarntka v drugič slavila — petnajstletnico v Gradisu, vendar na

žalost nekoliko dni pozneje, kot je za to določen datum, tako da bo morala počakati na darilo do naslednjega leta. Vendar to ni vse. Naša jubilarntka bo kmalu zatem slavila svoj tretji jubilej — trideset let zakonskega stanu.

Ob trojnem jubileju želi tovarišici Minki še veliko uspehov in srečnih trenutkov v zasebnem in poslovnem življenju kolektiv enote Ljubljana-okolica. Čestitamo!

Tone Kajfež

drobne vesti

KOPER — Odslej se bodo tudi člani Zveze komunistov zavzeli za to, da bi se na gradbiščih organizirali zbori delovnih ljudi, kjer bi razčistili probleme. Prav tako so sklenili, naj bo za seje samoupravnih organov material vnaprej pripravljen in razdeljen med člane.

Zahvala

Iskreno se zahvaljujem osnovni organizaciji sindikata kovinskih obratov v Mariboru, da mi je omogočila 10-dnevno brezplačno bivanje v našem počitniškem domu na Pohorju, saj je bilo to za mene zelo koristno okrevanje.

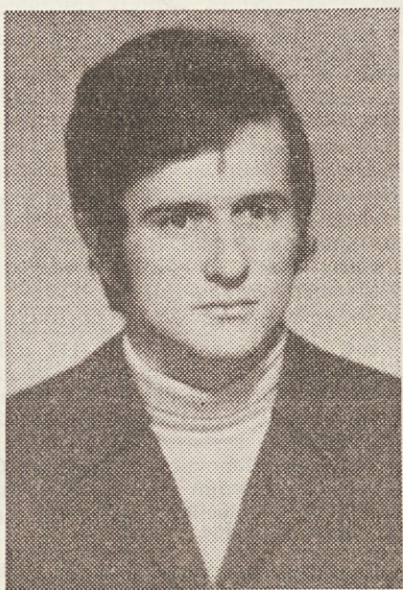
Rafacl Peršenonik

Zahvala

Iz srca se zahvaljujem za sočustvovanje, razumevanje in pozornost vam vsem, ki ste se poslovlili od mojega ljubljeneža moža.

Posebej se zahvaljujem tovarišu Peskarju za tople besede ob Janijevem grobu in sploh vsem članom kolektiva »GRADIS« Jesenice.

Vladimira Gerčar Janez Grčar

Naš dan v Ankaranu

Ker nismo mogli čakati na drugo leto, ko bo spel organizirano naše vsakoletno srečanje, smo se dogovorili, da bomo to storili že kar letos. Z malo dobre volje tovarišev Tekavca, Novinca pa tudi direktorja Brgleza, so nam organizirali na hitro lep izlet, obenem pa tudi malo športa in kopanja. Vse je bilo dobro organizirano. To pišem zato, ker sem pred enim mesecem bral v Gradisovem vestniku, da je dan šoferjev šel kar mimo nas. To ne bo držalo, saj smo že pri prvem srečanju omenili, da je namenjeno dnevu šoferjev in avtomehanikov. Ker se pač ne moremo vsi sestati 13. julija, smo pač prvo srečanje napravili prej, drugo pa pozneje.

Po razgovorih med nami bi moralo biti vsem jasno, da smo SPO en kolektiv in da šoferji ne moremo delati brez strojnikov, strojniki pa ne brez nas, pa tudi brez naše uprave ne moremo. Zato v takih primerih, kot so naša srečanja, sodimo vsi skupaj, če hoče no zares ostati dober kolektiv in ena družina. Pri vsem tem se moramo zahvaliti di-

rektorju Vinku Brglezu, ki je do nas vseh vedno enak, na naših srečanjih pristopa k vsaki mizi in nam delavcem se res nikoli ne odreče, čeprav gre to večkrat na škodo njegovega prostega časa. Žalostno pa je, da se teh srečanj ni udeležil nihče iz kadrovske službe in tudi ne uprave, pa tudi tistih strojnikov in šoferjev ni bilo, ki imajo ponavadi največ hudih besed, da zastoj plačujejo sindikat, nazadnje pa odklonijo vsako družabnost.

Zahvaljujemo se tudi celotnemu kolektivu počitniškega doma v Ankaranu, ker so zaradi nas delali en dan dlje in nas prav lepo postregli. Ljubljanačani in Mariborčani smo se pomerili tudi v športu. Pri streljanju smo zmagali Mariborčani, pri kegljanju pa Ljubljanačani.

Tako torej res ne moremo reči, da sindikat ni nič delal skozi leto. Pri SPO je letos pač prvič bolj samostojen in zato je tudi začetek bolj težak. Prav gotovo bo naslednje leto še boljše. Želimo si vsi še več takih srečanj.

Oto Trobentar

TUDI ODGOVOR

Gost pride v restavracijo in naroči vampe. Ko mu natakar prinese naročeno, gost čez nekaj časa zahteva šefa.

»Poslušajte, saj to so vendar pomije!«

»Res so pomije. Tole mrežico za čiščenje posode že ves dan iščemo.«

RAZLIKA MED DIPLOMATOM IN DAMO

Če diplomat reče »da«, pomeni »morda«, če reče »morda«, pomeni »ne«, če reče »ne«, pa ni diplomat.

Če dama reče »ne«, pomeni »morda«, če reče »morda«, pomeni »da«, če reče »da«, pa ni dama.

Bolezni slabše kot lani

Vsako leto prikazujemo poročila bolniškega staleža, ki naj bi nam pokazala, katere bolezni so najpogostejše in koliko odstotkov delovnih dni je »požrla« bolniška. Vsako leto tudi pričakujemo, bomo zaradi izboljšanih razmer na gradbišnih, v naseljih ali drugod opazili zmanjšanje dni, preživetih v bolniškem staležu, vendar smo ponavadi vedno razočarani, saj se to število počasi večja, namesto, da bi padalo.

Letošnji odstotek bolniškega staleža za celotni Gradis znaša 4,92, kar je za 0,2% več kot je znašal lani (primerjamo letošnje prvo polletje z lanskim enakim obdobjem!). Obolelji si po odstotku bolniškega staleža sledijo takole: največ je respiratornih obolenj, na drugem mestu so poškodbe B, potem so na vrsti bolezni lokomotorne, s čimer ima v vez, na četrtem mestu prebavna obolenja, sledijo gripa, boleznijo kože in podkožja, živčne bolezni in obolenja čutil, urogenitalna obolenja, druge bolezni pa so tako številne, da zasedajo med obolenji kar peto mesto.

Glede začasne nesposobnosti za delo pri obolelih je letos pri vseh obolenjih stanje boljše — torej so ljudje porabili manj dni bolniške, razen pri respiratornih obolenjih, kjer se je število tudi v bolniškem staležu občutno zvečalo. Respiratorna obolenja vodijo tudi na lestvici pogostnosti (število primerov). Zelo razveseljivo pa je podatek, da so se dnevi v bolniškem staležu zaradi poškodb pri delu zmanjšali za več kot 50%.

Tako je stanje za celoten Gradis, zdaj pa si oglejmo še stanje v posameznih TOZD za letošnje prvo polletje:

TOZD CELJE — Odstotek prebitih dni v bolniškem staležu se je pri vseh obolenjih zvečal, le pri influenci je občutno manjši. Na prvem mestu so respiratorna obolenja, sledijo bolezni lokomotorne sistema in vezivnega tkiva, poškodbe B itd.

TOZD JESENICE — Celotni odstotek bolniškega staleža se je od lanskih 3,72% zvišal na 5,67%. Ta-

ko povečanje je nastalo predvsem zaradi pojava bolniškega staleža pri boleznih dihal ter pri boleznih lokomotorne sistema. V primerjavi z lanskim letom lahko štejemo v velik uspeh to, da med obolenji ni duševnih bolezni, kamor štejemo tudi alkoholizem.

TOZD KOPER — Na splošno se je odstotek bolniškega staleža nekoliko povečal, največ je bilo respiratornih obolenj, ta so vzela tudi največ delovnih dni. Zaskrbljujoč je tudi prihod novih bolezni med prvih šest najbolj aktualnih, razveseljivo je edino podatek, da se je znižalo število bolezenskih dni zaradi poškodb pri delu in izven njega. Influenca, ki je včasih delala precej glavnic, letos stagnira kar lahko pripišemo dobrim posledicam cepjenja, ki je bilo organizirano povsod v Gradisu.

TOZD MARIBOR — Ena redkih naših TOZD, ki se jim je zmanjšal odstotek bolniškega staleža, je gradbena enota Maribor. Pri večini bolezni je torej ta odstotek upadel le pri respiratornih in prebavnih obolenjih je v malem porastu.

TOZD KO MARIBOR — Tudi ti so imeli letos manj bolniškega staleža kot v istem obdobju lani. Največ dni v bolniškem staležu so povzročile bolezni lokomotorne sistema, na drugem mestu so poškodbe B in A, sledijo pa prebavna obolenja in respiratorna obolenja.

TOZD NIZKE GRADNJE — V tej temeljni organizaciji se je odstotek bolniškega staleža dvignil le za spoznanje, zanimiv in hkrati zaskrbljujoč pa je podatek, da po odstotkih bolniškega staleža vodi izguba dni zaradi nege (bolezni svojcev), nega pa je na prvem mestu tudi pri številu dni nesposobnosti ter pri indeksu pogostnosti, to je v številu primerov.

TOZD RAVNE NA KOROŠKEM — Vse bolezni, ki v tej enoti že lani vodijo, so tudi letos na prvih mestih in v porastu, prišlo pa je tudi nekaj novih. Bolniški stalež je narasel kar

za 2,29%. Znižal se je predvsem odstotek ulkusnih obolenj, verjetno zaradi izboljšane prehrane. Zmanjšal pa se je tudi odstotek duševnih obolenj.

TOZD LIO ŠKOFJA LOKA — Letošnje podatke o bolniškem staležu iz te TOZD kar z veseljem beremo. Lansko polletje je bil odstotek bolniškega staleža 4,45, v letošnjem polletju pa se je znižal na 2,78. Vendar moramo pokazati udi na nekatere spremembe, manj razveseljive. Dvignile so se poškodbe izven dela ter prišle med vodilnih šest bolezni; duševna obolenja, prebavna obolenja ter boleznijo kože in podkožja pa le v majhnem številu.

UPRAVA DELAVSKIH DOMOV LJUBLJANA — Če sta en skrajni konec projektivna biroja, zaseda drug konec (slabši) uprava delavskih domov Ljubljana. Celotni odstotek bolniškega staleža znaša tukaj kar 9,07%. Primerjava naraščanja bolniškega staleža za več let nazaj kaže, da je bila sprva v mejah normalnega, zadnja leta pa narašča z veliko naglico. Naiveč je respiratornih obolenj in urogenitalnih obolenj.

CENTRALA LJUBLJANA — Celotni odstotek bolniškega staleža znaša 2,81%, lansko polletje pa je bil za 1% nižji. Zastopujoče se je dvignil odstotek splavov, saj ga lansko leto ni bilo v tabeli bolezni. Prav tako se je dvignil odstotek bolniškega staleža zaradi nege svojcev.

Taka je slika zdravstvenega stanja v prvem polletju letos. Kaj pa pravi na to naš zdravnik dr. Alojz Poje?

BOLJŠE SODELOVANJE Z VODJI KADROVSKIH SLUŽB

— Glede na odstotek bolniškega staleža je za Gradis povsem logično, da prednjačijo respiratorna obolenja. Že narava dela zahteva, da so delavci izpostavljeni slabemu vremenu, vlagi, mrazu in prepihu, ki so povzročitelji te vrste obolenj. Za

Dr. Alojz Poje

zmanjšanje odstotka teh obolenj bi bilo potrebno urediti predvsem zdravstveno kontrolo in pa izboljšati stanovanjske razmere obolelim delavcem. Le-ti bi namreč že na začetku bolezni potrebovali nego, te pa zaenkrat še ni. Tako se prehlad lahko zakomplicira, zdravljenje je daljše in odsotnost delavca večja.

Obilno deževje je napravilo veliko škode. Pri gradnji mostu čez Grubarjev kanal nam je zalilo benoto stroj

NEZGODE NAS OPOZARJAJO

V mesecu septembru 73 se je pri delu poškodovalo 50 delavcev, na poti na delo in iz dela pa se je poškodovalo 8 delavcev. Poškodoval se je vsak 16 delavec, kateri pa je povprečno болоval 17 dni. V tem mesecu je izgubljenih 7752 dni zaradi bolovanja, ali 7,58%.

TOZD CELJE (6 poškodb)
ALIHODŽIĆ Zahir — NK delavec — pri razlaganju mreže za zidne vezi se je mreža zategnila, ko je potegnil, ga je poškodovala na zapestju desne roke.

BONIC Ante — PU zidar — pri prenosu armature se je odrgnil na železno palico z desno roko ob zapestju.

DENDIĆ Kasim — KV tesar — pri sestopu iz opažnega elementa mu je spodrsnilo in je padel na tla z višine 1,50 m.

KOLAR Janez — KV zidar — ko je šel v skladišče po orodje mu je spodrsnilo, poškodoval si je prstane na desni roki.

SOFTIĆ Džemal — KV tesar — pri dvigavanju opažnega elementa je le-ta zdrsnil po podolžnem regalju. Pri tem je imenovanemu poškodoval koleno desne noge.

SUKA Mezir — NK delavec — pri dviganju bet. stebra ga je zaboletlo v križu.

TOZD JESENICE (4 poškodbe)

MOMKOVIĆ Edhem — NK delavec — pri prenosu lesa v deponijo mu je padel tram na gleženj desne noge.

CVETANOVIĆ Stanišlav — KV tesar — pri razopaženju betona je padla opažna plošča tako, da je imenovanemu žebelj prerezal kožo na desni roki.

GLAMOCIĆ NEDO — PU tesar — pri razopaževanju armirano metonske plošče je opažna plošča padla imenovanemu na sredinec desne roke in mu poškodovala prst.

MARTINOVIĆ Tomica — KV tesar — pri nabijanju vratake okvira se je udaril s kladivom po kazalcu leve roke.

TOZD KOPER (1 poškodba)

LEHARNER Avgust — NK delavec — ko se je peljal po končanem delu s kolesnim domov, da je z mopedom zadell neznan voznik.

TOZD LJUBLJANA (6 poškodb)

MATOTEK Drago — KV tesar — pri vstopu v gradbeno jamo si je izvil desno nogo v stopalu.

MARČIUS Rudi — KV zidar — pri prenosu malte po odru je stopil na konec ploha, spodrsnil, ter pri tem udaril v roko po zidu.

BOJČIĆ Nedred — NK delavec — pri dovozu k objektu mu je na spolzkem terenu spodrsnilo tako, da je padel in si poškodoval desno roko.

ČISTINOVIĆ Cazim — PK zidar — s kladivom je ravnal žico in se je udaril po palcu leve roke.

VICIĆ Drago — NK delavec — pri montaži bet. železa se je ranil na levo roko.

MOHANOVIC Ismet — NK delavec — pri raztovarjanju bet. vtičnikov z japanarjem mu je vtičnik poškodoval prst desne noge.

TOZD LJUBLJANA-OKOLICA (7 poškodb)

DELAGIĆ Muhamed — KV zidar — pri igranju nogometa v okviru Gradisovih športnih iger si je poškodoval koleno.

ABIDOVIĆ Alija — NK delavec — pri montaži stropnih korit je dodal delavcu na plošči bet. kocke s sidrom. Ravno takrat je le-ta z macolo udaril po betonu tako, da je drobce betona padel imenovanemu v oko in ga poškodoval.

BEGOVIĆ Safet — NK delavec — s kamiona je razkladal dimniške elemente, pri tem mu je eden od elementov zdrsnil ter mu poškodoval prst na roki.

CIGOJA Drago — NK delavec — pri igranju nogometa v okviru Gradisovih športnih iger si je poškodoval stegno desne noge.

DŽORŽEVIĆ Desimir — KV tesar — pri žaganju lesenih zagazd na krožni žagi si je poškodoval prst desne roke.

KUKAVICA Esad — NK delavec — pri transportu siporexa na etaži, ko je žerjavist hotel dvigniti paleta, je imenovanemu dvignil vrh pritiskal prst ob breme in mu ga poškodovala.

MERDANOVIĆ Husein — NK delavec — pri odstranjevanju odpadnega materiala se je z žico zbedel v prst desne roke.

TOZD MARIBOR (3 poškodbe)

PAJTAJ Ivan — PK tesar — pri razopaževanju revizijskega jaška mu je spodletela deska tako, da je s palcem leve roke zedel v nasprotno steno bet. jaška in si pri tem zvil prst.

ZAJSEK Lovrenc — KV zidar — pri krpanju stenskega ometa mu je padla v levo oko malta.

DVORSAK Peter — KV tesar — pri poseku roženice mu je sekira zdrsnila na mokrem lesu in mu poškodovala desno nogo v kolenu.

TOZD RAVNE (6 poškodb)

ZENUNOVIĆ Mustafa — NK delavec — pri prevozu nabijalnega stroja mu je stroj poškodoval palec in sredinec leve roke.

KRIŽAJIĆ Avgust — PK betoner — buli dozer TG-50 mu je pri vzvratni vožnji poškodoval stegno leve noge.

ZLATANOVIĆ Bogoljub — NK delavec — brenil je kodoliti steklo, katero mu je prebilo zgornji del čevlja in ga ranilo nad prsti leve noge.

MUJAKOVIĆ Hasan — NK delavec — pri izpraznitvi in spuščanju ponve za beton ga je ta udarila ob opaž in mu pri tem poškodovala na levi roki mezinček in prstaneček.

MUJAKOVIĆ Halil — NK delavec — pri čiščenju mešalca za malto ga je lopatica udarila po spodnjem delu desne roke.

TADIĆ Tado — PK tesar — pri dviganju platonerja iz gradbene jame je imenovanemu neprevidno stopil pred breme, katero ga je oplazilo po levi nogi.

TOZD NIZKE GRADNJE MARIBOR (4 poškodbe)

BALIĆ Franc — VK stroj. ključavničar — pri delu v delavnici mu je od oddaljenega brusilnega stroja priletel opilek v desno oko.

BJEROBRK Stjepan — PK betoner — ko je pomagal varilecu pri varjenju in je stal v neposredni bližini mesta, kjer je bilo varjenje, mu je svetlobni sijaj varjenja povzročil vnetje očesne sluznice.

PEHAREC Alojz — gradbeni delovodja — na poti, pri srečanju z drugim vozilom mu je prah onemogočil pregled nad cesto, zato je zapeljal na rob ceste, kjer ga je zaneslo v jarek ter si je poškodoval hrbtnico.

DUGI Majda — NK delaka — pri čiščenju pisarniških prostorov se je delavka zaskalila v mezinček desne roke.

TOZD KO LJUBLJANA (4 poškodbe)

DRAVINEC Branko — KV kovinostругar — pri odstranjevanju ostružkov je imenovanega udaril ostružek po levem podlaktu ter ga poškodoval.

KUNEJ Anton — VK ključavničar — pri dvigavanju vodila za smučna vrata je imenovanemu omahnil nazaj in se udaril na levo ramo in prebil levo stran glave.

JAKSA Boris — KV ključavničar — pri poravnavanju profila se je na zvaru odlučila žilindra in mu odletela v levo oko.

NOVINEC Vitomir — PK ključavničar — pri ravnanju pločevine za zaščito krožne žage mu je odletel kos pločevine v levo roko od sodelavca, ki je istočasno sekal pločevino.

TOZD KO MARIBOR (3 poškodbe)

BRANIĆ Branko — KV stroj. ključavničar — pri igranju nogometa v okviru Gradisovih športnih iger si je poškodoval palec desne noge.

GRUBAČ Krsto — VK stroj. delovodja — pri igranju nogometa v okviru Gradisovih športnih iger si je poškodoval desno roko.

NARAT Edvard — KV stroj. ključavničar — s sodelavci je hotel dvigniti eno stranico bobna katera pa se je vsled prožnosti, ki je nastala pri uvijanju, razpustila na večji premer, ter tako padla imenovanemu na palec desne noge.

TOZD LIO ŠKOFJA LOKA (1 poškodba)

ČAKIĆI Pajazit — NK delavec — pri igranju nogometa v okviru Gradisovih športnih iger si je poškodoval palec desne roke.

TOZD OGP LJUBLJANA (6 poškodb)

ZNIDARSIĆ Stane — KV kurjač — ko se je peljal s ponjem iz službe domov

mu je spodrsnilo pod vladuktom avtoceste v Skofljici, pri čemer si je poškodoval gleženj leve noge.

HOJRA Cerim — NK delavec — ko je šel jutraj v službo, da je pri prehodu prek Smartinske ceste zadell mopedit tako, da ga je ranil nad stopalom desne noge.

BUKOVEC Emil — KV zidar — ko je pomagal pri nakladanju zidakov na kamion, je iz kamiona skočil na tla, pri čemer sta za imenovanim padla dva zidaka teže 20 kg in ga ranila po desni nogi.

ILJIĆ Branko — NK delavec — ko je s sodelavci montiral kovinski opaž za korita je hotel s sodelavcem pritisniti stranico k podu. Pri tem mu je preščipnilo prvi členek kazalca desne roke.

JOJNOVIĆ Mile — NK delavec — ko je s sodelavcem izdeloval na stroju ROTPREM bet. cevi, ga je vrteči nastavek na glavi osi stroja prijel za rokavico in mu jo potegnil tako, da si je zvil desno roko v zapestju.

KOVACIĆ Franc — KV kovač — ko je varil ročico na stroju COLUMBUS, se je vzgal zgoraj naslonjeni kabel tako, da mu je vroči del gume padel na palec in sredinec leve roke ter ga opekel.

TOZD SPO LJUBLJANA (5 poškodb)

SIMONOVIĆ Srečko — KV avtomehaničar — pri igranju nogometa v okviru

Če bi imeli v vseh samskih domovih poseben prostor, kjer bi obolelim lahko nudili pomoč, zdravljenje pa ud kontrolirali, bi se odstotek izredno zmanjšal.

Druga vrsta obolelih, ki posebno v zadnjem času izredno hitro narašča, so ulkusarji. Se posebej zaskrbljujejo, če podatek, da je vmes vse več mladih.

Tudi tem bi morali nuditi boljše pogoje, če drugega ne, vsaj dietno prehrano. Seveda bi morali izboljšati kontrolo tudi pri teh, tako kot pri drugih obolenjih. Predvsem kroničnim ulkusarjem, ki bolujejo cele mesece in ki izredno povečujejo odstotek bolniškega staleža, bi bilo potrebno nuditi dietično prehrano. Dieta pomeni pri tej vrsti bolnikov več kot pol zdravljenja.

Poleg izboljšanja kontrole, stanovanjskih razmer in pa dietne prehrane bi bilo potrebno predvsem boljše sodelovanje s kadroviki. Vse manj bi bilo nepotrebnih raziskav in specialnih pregledov, če bi že kadroviki »nakazali«, kdo je prišel prek bolniške prositi za dopust, kdo se pretvarja in kdo je resnično bolan. Kadroviki namreč bolje poznajo svoje delavce in bi nam delo v ambulantih tako olajšali.

Gradisovih športnih iger si je poškodoval koleno.

LORENČIĆ Janko — KV strojničar — pri sestopu z del. stroja — bagerja se mu je opeka, na katero je stopil, pogreznila v razmeščano zemljo tako, da so se mu nategnile vezi na treh prstih desne noge.

SPRAJC Pavel — KV monter žerjavov — pri montaži vilic na ročiti žerjava mu je spodrsnilo tako, da se je udaril na desno roko.

KROPIVSEK Janez — KV monter žerjavov — pri pregledu izpravnosti žičnih vrvi je žerjavist po naročilu prepeljal voziček proti stolpu. Ko se je voziček na določenem mestu ustavil, je zaradi nihanja bremena voziček nekoliko premaknil, pri tem pa poškodoval imenovanemu stopalo desne noge.

LESJAK Anton — KV upravljač avtodvigala — ob reševanju ponesrečenca je sodeloval pri dvigavanju bet. elementa pri tem mpa je začutil bolečino v spodnjem delu trebuha.

TOZD ŽELEZOKRIVNICA (1 poškodba)

BRTAN Pejo — NK delavec — pri obračevanju krive palice na sekalcu se je imenovanemu udaril s krivim delom palice po glavi.

TOZD CENTRALA (1 poškodba)

GRACAR Ljudmila — snažilka — pri ribanju pada si je zadrla trsko v palec na desni roki.

Bojan Bambič

TOZD	Poškodovanih		Dni bolovanja za poškodbe		Bolezni		Zaposlenih
	pri delu	na poti	pri delu	na poti	štev. bolnih	dni bolov.	
1. CELJE	6	—	59	—	112	895	514
2. JESENICE	4	—	78	—	95	996	651
3. KOPER	—	1	—	41	17	167	222
4. LJUBLJANA	6	—	82	27	59	641	514
5. LJ. OKOLICA	5	2	73	48	53	543	444
6. MARIBOR	3	—	85	26	70	1.067	834
7. RAVNE	6	—	142	—	51	702	426
8. NIZKE GRADNJE	4	—	19	—	38	502	394
9. KO LJUBLJANA	4	—	26	—	22	123	191
10. KO MARIBOR	3	2	31	13	9	140	213
11. LIO ŠKOFJA LOKA	—	1	11	5	17	173	196
12. OGP LJUBLJANA	4	1	96	15	23	411	206
13. SPO LJUBLJANA	4	1	56	5	20	211	324
14. PROJ. BIRO LJ.	—	—	—	—	2	5	41
15. UPR. NAS. LJ.	—	—	—	—	3	139	33
16. ŽELEZOKR. LJ.	—	—	—	—	10	133	110
17. CENTRALA	1	—	—	—	—	—	—
SEPTEMBER	—	—	3	—	23	143	350
1973 SKUPAJ	50	8	761	180	624	6.991	5.675
SEPTEMBER	—	—	—	—	—	—	—
1972 SKUPAJ	37	3	579	50	546	5.891	—
PRIMERJAVA ZA CELOTNO PODJETJE	—	—	—	—	—	—	—
od I. do IX. 73	331	26	5.699	873	4.376	56.711	5.329
od I. do IX. 72	247	26	4.473	858	4.243	47.687	5.172

Povečanje števila poškodb v mesecu septembru 1973 proti mesecu septembru 1972 po TOZD je naslednje: Ljubljana 1, Lj. okolica 4, Ravne 1, Nizke gradnje 3, KO Ljubljana 2, KO Maribor 1, OGP Ljubljana 2, SPO Ljubljana 4, Centrala 1.

V letu 1973 je v podjetju dosedaj 44 več poškodovanih, kakor jih je bilo v istem času v letu 1972. Resnost poškodb pa je v letu 1973 nekoliko manjša, kot v letu 1972.

Kadrovska služba poroča

V letošnjem letu so sklenili, oziroma prekinili delovno razmerje:

a) v času od 1. 1. 1973 do 15. 10. 1973 so se zaposlili:

Celje — Anton Ocvirk, gradb. tehnik — pripravnik, Vencoslav Ojsteršek, gradb. tehnik — iz JLA, Stanislav Mesarec, gradb. tehnik, Drago Košenina, gradb. tehnik — pripravnik, Viljem Roje, ekonomski tehnik.

Maribor — Danilo Habulin, gradb. tehnik — iz JLA, Smiljan Pernat, gradb. tehnik — iz JLA, Željko Petovar, dipl. gr. ing. — pripravnik, Peter Rubin, dipl. gr. ing.

Ljubljana — Peter Jaklič, laborant — iz JLA, Dušan Divjak, gradb. tehnik, Peter Pugalj, gradb. tehnik — pripravnik.

Ravne — Andrej Horjak, višji gr. tehnik, Rastislav Mrvičič, gradb. tehnik, Franjo Urnaut, gradb. tehnik, Feliks Kante, gradb. tehnik, Jadranka Matjaž, ekon. tehnik — pripravnik, Marijana Krevh, ekon. tehnik — pripravnik, Borut Mahorič, administrator, Boris Skrbec, strojni tehnik.

Lj. — okolica — Dragan Vukšinič, gradb. tehnik — pripravnik, Jože Bricej, dipl. gr. ing.

Jesenice — Veronika Dežman, ekon. tehnik — pripravnik, Dušica Rebelj, ekon. tehnik — pripravnik, Mihael Benedik, dipl. gr. ing. — pripravnik, Mihael Kežman, dipl. gr. ing. — pripravnik.

Nizke gradnje — Slavica Dankovc, sam. likvidator, Franc Novak, gradb. tehnik, Miroslav Hausmeister, gradb. tehnik — pripravnik.

KO Ljubljana — Jože Skreblin, strojni tehnik — iz JLA, Aleš Mihelič, strojni tehnik — pripravnik, Miomir Križaj, dipl. stroj. ing.

LJO Sk. Loka — Zlata Tavčar, evidentičar.

SPO Ljubljana — Marjetka Ravnik, dipl. ekon. — pripravnik.

Biro Maribor — Milan Seško, gradb. ing. — pripravnik, Anica Rep, višji gradb. teh. — pripravnik, Mira Kovačič, gradb. tehnik, Marjan Zupančič, gradb. tehnik — iz JLA.

Biro Ljubljana — Pavle Mrak, gradb. tehnik, Vital Abadžić, dipl. stroj. ing. Tomaž Medvešček, dipl. ing. arh., Mladen Marinčič, dipl. ing. arh., Marija Ravbar, dipl. ing. arh.

Centrala — Anton Jesenovec, strojni tehnik — pripravnik, Božena Šiško, adm. tehnik, Frančiška Gorjan, adm. tehnik, Dragica Vrančič, adm. tehnik, Mira Adam, ekon. tehnik — pripravnik, Olga Filipič, ekon. tehnik — pripravnik, Marija Dragar, gradb. tehnik — pripravnik, Milena Vestič, gradb. tehnik, Aleksander Resman, sam. mat. knjig., Milena Skodnik, adm. tehnik — pripravnik, Branka Cerovec, gradb. tehnik, Ladi Potočnik, adm. tehnik, Marjeta Skvarča, adm. tehnik, Anton Habič, elektrotehnik, Jože Murovec, kemijski tehnik, Franc Žibert, ekonomski tehnik, Jožica Možina, višji upr. delavec, Samo Kuder, programer IBM, Ivan Coh, gradbeni ing., Milena Lampe, ekonomist — pripravnik, Dominik Murn, socialni delavec — pripravnik, Marija Hribar, ekonomski tehnik, Dominik Presen, socialni delavec — pripravnik, Lucijan De Franceschi, vzgojitelj učencev, Dušan Berglez, tehnični risar, Marija Zalar, adm. tehnik, Marjeta Osolin, adm. tehnik.

b) v istem obdobju so odšli:

Celje — Vid Vertačnik, dipl. gr. ing., Dragica Belak, administrator.

Maribor — Roman Salaba, skladiščnik, Janez Sadovalski, strojni referent, Anton Lupše, gradb. tehnik.

Ljubljana — Miran Jelen, gradb. tehnik — pripravnik.

Jesenice — Ivanka Kogoj, sam. ref. obratna OD, Janez Gerčar, gradb. tehnik, Stanko Alatič, gradb. ing.

Ravne — Alojz Klemenc, gradb. tehnik — stipendist, Jože Bolte, ref. za delovna razmerja — v pokoj, Vojmir Bukovec, gradb. tehnik.

Lj. okolica — Janez Bolha, gradb. tehnik — v JLA.

Nizke gradnje — Mirsad Grčić, gradb. tehnik, Vida Jeromel, vodja likvidature, Milenko Šizgorič, gradb. tehnik, Nikola Brenjo, dipl. gr. ing.

Biro Maribor — Vlado Veltruski, dipl. gr. ing. — pripravnik.

Koper — Franc Plazar, dipl. gr. ing. — pripravnik — v JLA.

LJO Sk. Loka — Tatjana Jesenko, evidentičar, Marija Ahčin, administrator.

KO Ljubljana — Danica Sinkar, ekonomski tehnik.

SPO Ljubljana — Saša Jeršin, — Hilda Mlakar, finančnik — v pokoj.

UDD — Anton Svajger, vodja UDD — v pokoj.

Biro Ljubljana — Marjeta Premelč, dipl. ing. arh., Drago Elikan, gradb. tehnik, Stanislav Torkar, dipl. gr. ing.

Centrala — Ana Cotič, ekonomski tehnik, Danilo Klepec, ekonomski tehnik, Boris Ražem, dipl. gr. ing., Renata Skrgat, tehn. risar, Silva Slamberger, vodja zavarov., Anton Gorenc, vodja kadr. in spl. službe, Valter Ornik, dipl. ing. arh., Branko Kapelj, tehnični risar, Robert Ceglar, dipl. psiholog, Alojz Sepec, dipl. ekonomist, Ivanka Skraba, administrator, Lidija Lampe, administrator, Janko Ferlič, laborant.

Med športniki so Sportske novosti priljubljen časopis

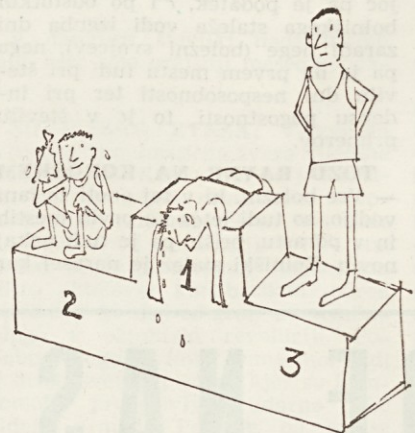
Gradisovci med defilejem ob svečani otvoritvi

Solidno 3. mesto za SR Slovenijo

V. športne igre gradbenih delavcev Jugoslavije

V organizaciji skupščine sindikata gradbenih delavcev Bosne in Hercegovine ter pokroviteljev iger: gradbenih podjetij iz Sarajeva, so bile od 4. do 7. oktobra V. športne igre gradbenih delavcev Jugoslavije. V šestih športnih disciplinah — malem nogometu, kegljanju, odbojki, šahu, namiznem tenisu in streljanju se je pomerilo nad 500 športnikov iz vseh socialističnih republik.

Kljub malo spremenjenim propozicijam iger, da na njih ne smejo nastopati zvezni ligaši, je bila kvaliteta raven iger na zadovoljivi višini. Kot vse kaže, v drugih republikah, posebno v zadnjem času, posvečajo veliko večjo pozornost športni aktivnosti svojih delavcev kot doslej. Temu primerni so tudi rezultati. Če bomo slovenski gradbinci hoteli še naprej obdržati korak z njimi, se bomo morali posebno v nekaterih panogah malo popraviti. Res je sicer, da nam je letos »ušlo« drugo mesto po zaslugi dveh neresnih šahistov, ki sta pozabila doma zdravstvene izkaznice in je potem ekipa zgubila nekaj dvobojev brez borbe.

Vsekakor pa gre vse priznanje slovenskim gradbincem za izredno borbенost, ki so jo pokazali med samim tekmovanjem. Izmed Gradisovih ekip so nas tudi tokrat zastopali le igralci namiznega enisa, ki pa niso uspeli ponoviti lanskega uspeha. Prehitela jih je še ekipa domačega Uniorin-vesta in tako so pristali na 4. mestu. Slovensko zastopstvo se torej vrača z bronastim odličjem v skupni

tudi kegljači iz trboveljske cemen- tarne. Tudi odbojkarji in pingpong- ške Ingrada iz Celja so bili odlični z osvojenim drugim mestom. Nogometaši Kovinsko iz Ajgovščine pa so bili četrti. Zaradi usodne napake (po zabljeni zdravstvena izkaznica) so šahisti Ingrada pristali na zadnjem mestu, čeprav bi bili po rezultatih na drugem mestu.

Jubilejne V. športne igre gradbenih delavcev Jugoslavije so se končale z zmagovalnim gradbincev iz Srbije, drugi so bili Hrvati, tretje mesto pa so osvojili gradbinci iz Slovenije.

Poleg srečanj na športnih igriščih, ki so bila zelo vzorno pripravljena, pa so organizatorji tudi sicer poskrbeli za dobro počutje vseh sodelujočih. Program tekmovanja ni bil prenatrpan, tako da si je večina športnikov lahko ogledala tudi nekaj znamenitosti Sarajeva.

Posebno veselo je bilo na svečani zaključku v društvenem domu Famosa v Hrastnici, kjer so najboljše ekipe prejele lepe pokale in priznanja. Prijateljsko srečanje ob zaključku iger pa je bilo samo ponoven dokaz, da športna srečanja gradbenih delavcev Jugoslavije niso samo srečanja na športnih igriščih, temveč tudi vez za še tesnejše sodelovanje med posameznimi organizacijami v republikah kot tudi izven njih.

mk

Zveze, zveze kaj brez njih

Zahvaljujoč razpisu se je Hinko končno zaposlil in upravičeno upal, da bo v novi sredini našel, če ne na drugo, vsaj na pristočno dobrodoščilo in običajno tovariško razumevanje.

No, stvari so se odvijale povsem drugače, tako kot si Hinko niti pomisliti ni upal. Najprej se je šušljalo, tiho razpravljalo po hodnikih in stranskih prostorih podjetja, nato pa so postajale predstave glasneje in jasnejše.

— Je prišel, pravi, s pomočjo razpisa? To ti je zgodba...

Kako bi se sicer mogel zaposliti, če nima zvez?

Hinko se v začetku ni oziral na ta prigovarjanja, vendar mu je vse to počasi priraslo k srcu in to v tolikšni meri, da je vse pogostejše dobival srčne napade in končno šum na srcu.

Uporno se je branil, dokazoval, da nima nobenega poznanstva in da je bil v bistvu njegov dohodek točno po pravilniku in ocenjen pod zelo strogiimi pogoji. Ko je spoznal, da nič ne pomaga, je reagiral vse bolj plašno in vznemirjajoče, dokler se ni dokončno odločil: kar najhitreje zapustiti podjetje v interesu svojega zdravlja, dati odpoved ali karkoli!

Upal je, da bo vsaj po tem, ko se to razve, oproščen nekorektnega prepricavanja, vulgarnega zafkavanja in temu primerno.

Toda...

— Ali res? Tudi mi nismo naivni! Kako bi, prosim, lahko dal odpoved, če človek nima zvez?

Informiranost v prvi plan — iz sestanka urednikov in novinarjev industrijskega tiska

Pregovori in izreki

Unča sreče je boljša kot funt mo- drosti. (Valonija)

Več ko znaš, več sreče boš imel. (Burma)

V sreči ni partnerstva. (Francija)

Kdor molči pomeni, da potrjuje. (Bonifacij)

Pametnega človeka ne moreš uža- liti. (Seneca)

Skrivnost najbolje čuva mrtvec. (Calderon de la Barca)

Kdor pozna vašo skrivnost, ta je izdajalec. Kdor izda svojo, sin moj, ta je bedak. (Voltaire)

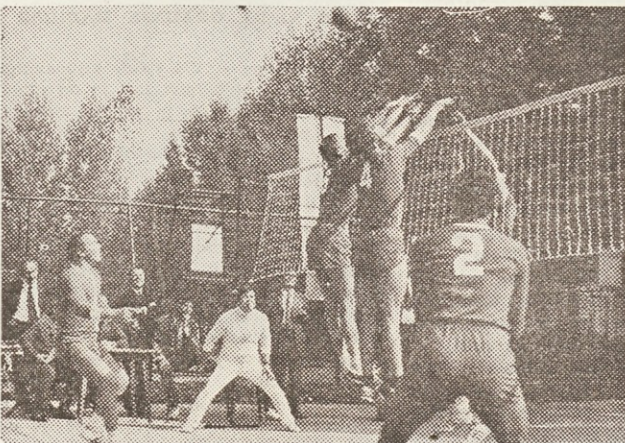
Preveč sreče je nevarno. (Rusija)

Sreča in steklo, kako naglo se zdrobita. (Nemčija)

Velika sreča je čest kamen spo- tike. (Francija)

Za tistega, ki ima srečo, nese celo petelin jajca. (Grčija)

Vsakdo ima zlato gos, ki nese jaj- ca, če bi le to vedel. (ZDA)

V odbojki je vedno dovolj razburljivih trenutkov

Namiznoteniška ekipa Gradisa, ki nas že nekaj let zastopa na igrah: ing. Dolenc, Jeršan (vodja sloven- skih gradbincev) ing. Pogačnik, Krnc.

VONJ

Brunčkova Lizika ni bila kaj pri- da navajena na čistočo. Ni se rada umivala niti preoblačila. Učiteljci je bilo tega dovolj in zato je Liziki napisala v beležko:

»Gospa Brunčkova! Prosim, da va- šo Liziko redno kopate in oblačite, kajti ne vonja preveč nežno.«

Odgovor je bil naslednji:

»Tovarišica, naša Lizika ni roža, zato je ne duhajte, ampak učite!«

SENZACIJA

K cirkuštemu direktorju pride možakar in prosi za zaposlitev. »Ali ste artist?« »Tako rekoč.« de moža- kar. »Kakšna je vaša točka?« »Smrt- ni skok!« »Nič novega, kaj pa izva- jate?« »Stojim na vrvi pod kupolo, skočim na glavo v menežo in obsta- nel v stoji na glavi!« »Nemogoče, pravi direktor. »Kje ste že nastopali s to točko?« »Nikjer, tu jo bom pr- vič izvajal,« skromno odvrne moža- kar.

»Kakšno plačilo zahtevate?« 200 dinarjev za skok.« »V redu! Sedaj mi pa pokažite ta skok,« meni di- rektor.

In gresta v šotor, možakar se po- vzpne po lestvi pod vrh kupole.

Kratka koncentracija, nato leti sko- zi zrak, top udar in možakar obstoji na glavi. »Edinstveno, fantastično!« je direktor vznemirjen. »Angažirani ste! 200 din za skok!« »Nak gospod« za-

stoka možakar, »400 din za skok!« »Kako, prej ste vendar dejali 200 din!« »Da, prej, samo prej nisem ve- del, da tako zaboli, ker nisem še ni- koli kaj takega poskusil!«

Danes naša delovišča na avtocesti ni več težko najti — nešteto puščio kaže, kje je ta ali oni objekt